پر امانې دورې دپوهاندکاکړ
کتاب ته یوه کتنه

داکتر عبدالرحمن زمانی

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رسالې پېژندنه

د رسالې نوم: پر اماني دورې د پوهاند کاکړ کتاب ته یوه کتنه

مؤلف: ډاکتر عبدالرحمن زماني

ناشر: د مُسکا خپرندویه مؤسسه

تاریخ چاپ: ۱۳۹۴ لمریز / ۲۰۱۵ میلادی

معلومات: Muskaapublishing@gmail.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمطالبو فهرست

سریزه 3

د کاکړ صاحب د کتاب نوې منبع یا سرچینه............................... 5

د ډاکټر کاکړ دا منبع د انګریزانو د استخباراتو یو رپوټ دئ 7

پر منشي علی احمد خان ورتپل شوې رپوټ دشیخ محبوب علی دئ... 11

د غزنی د مومندو میرزا علی احمد خان نه خو د دربار منشی ؤ او نه هم د دقیقو معلوماتو خاوند 14

نوې کتنه او که د انګریزانو له فتنو ډکو تبلیغاتو په پلویتوب تکراري خبرې؟ 17 ....

د امانی رژیم پر وړاندي د انګریزي دسیسو او توطئو څخه مطلق انکار: 18

د اماني نهضت د ناکامیدو پړه په خپله غازی امان الله خان او افغانانو په غاړه اچول.. 19

دمحمد ولی خان دروازی، غلام صدیق خان څرخی او دانګریزانو نورو مخالفو شخصیتونو بدنامول او پر هغوې د غازي امان الله خان سره د خیانت تور لګول:.. 20

د حقایقو او واقعیتونو د پټ ساتلو هڅې..................................... 20

په تاریخ کې د سترې جعل کارۍ کوچنۍ بیلګې 22

سرچینې.. 30

(c) ketabton.com: The Digital Library

دافغان جرمن انلاین په ویب پاڼه کې د لوستونکو د تبصرو اونظریاتو یوه برخه... 32

له سویډن څخه محترم استاد سیستانی.................................. 32

له امریکې څخه محترم مهرپور فیض آبادی............................... 33

د امریکې څخه محترمه میرمن ملالی موسی نظام....................... 33

د جرمني څخه محترم زلمی کرزی 37

د کالیفورنیا څخه داکتر سید عبدالله کاظم............................... 37

له هالنډ څخه محترم محمد ایاز نوری...................................... 39

له امریکې څخه محترم غزنوی غلزی 40

له امریکې څخه محترمه میرمن ملالی موسی نظام...................... 41

محترم غزنوی غلزی ساکن امریکا 42

له سویډن څخه محترم استاد سیستانی.................................. 44

له امریکې څخه محترم غزنوی غلزی....................................... 46

دریمه برخه: **پدې هکله د پوهانو مقالې**.................................... 48

ګرانو هیوادوالو ، د ډاکتر کاکړ کتاب د خپل د مأخذو فهرست څخه ایسته کړی !... 48

نام رستم به از رستم.. 58

باید در انتظار جواب پوهاند صاحب کاکر باشیم........................ 61

شناخت من از شاغلی داکتر صاحب کاکر 66

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

محترم پوهاند ډاکتر محمد حسن کاکړ، دکابل پوهنتون د تاریخ پخوانې استاد او سپین ږیرې مشر ته د هغوې ځینو شاګردانو دنومیالي افغان مؤرخ خطاب ورکړې اوځینو هم د هیواد د معاصر تاریخ د متخصص په نامه یادکړیدئ.

ما د۲۰۱۲ م کال دجنوري دمیاشتې په اوه ویشتمه نیټه دکلیفورنیا په شمال کې دافغاني کلتوري ټولنې په نوبت هغې غونډې کې چې د پوهاند صاحب حسن کاکړ په ویاړ جوړه شوې وه، ویلي وو چې «زموږ په ګران هیوادافغانستان کې لکه د اروانباد احمد علي خان کهزاد ، میرغلام محمد غبار او پوهاند عبدالحی حبیبی په شان ستر مؤرخین تیر شویدي. خو کاکړ صاحب یواځینې کس دئ چې په تاریخ کې عالي علمي زده کړې لري، او پی ایچ ډي (دکتورا) یې پکې آخیستې ده، دوې د تاریخ د استادئ دنده هم پر مخ بوولې او د هغو لږو کسانو په ډله کې هم دئ چې هم یې دافغانستان د خارجه چارو د وزارت د آرشیف او هم دافغانستان دملی آرشیف د لټولو چانس درلودلې، د انګلستان د بریتانوي هند آرشیف خو بهلا نه یادوم. او تر ټولو مهمهلا دا چې اوس خو د مستبدو او مطلق العنانه رژیمونو د تهدید او سانسور ویره هم نشته، نو ځکه هیله لرم چې په نژدې راتلونکې کې د دوې په قلم د افغانستان دمعاصر تاریخ په ډیرو تیارو برخو رڼا واچول شي».

(c) ketabton.com: The Digital Library

«دپاچا امان الله واکمنۍ ته یوه نوې کتنه» د پوهاند صاحب د هغه کتاب نوم دئ چې په ۱۲۲ مخونو کې په ۲۰۰۵ میلادي کال کې په جرمني کې د افغانستان د کلتوري ودې د ټولنې په همت، او په پیښور کې د دانش خپرندویې ټولنې د تخنیکي څانګې لخوا چاپ شویدئ.

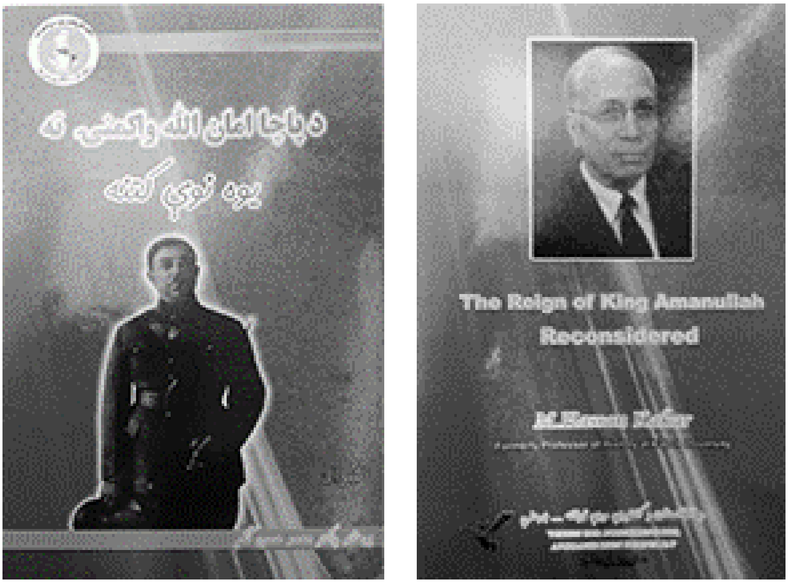

د دغه لیکنې په تړاو دپوهاند ډاکتر محمد حسن کاکړ کتاب

د کتاب محترمه خپرندویه ټولنه د کتاب په پیلامې کې د یادښت په توګه د دغه کتاب د اهمیت په هکله لیکلي چې «د استاد کاکړ "د پاچا امان الله واکمنۍ ته یوه نوې کتنه " داسې یو اثر دئ چې د اماني دورې په هکله د یو شمیر نویو منابعو په رڼا کې ډیر نوي ټکي هم د تاریخ څیړونکو ، شاګردانو او مینه والو مخې ته ږدي. دغه اثر په افغاني تاریخي څیړنو کې یوه په زړه پورې اضافه ده».

زه پدغه لنډه لیکنه کې د محترم کاکړ صاحب د دغه کتاب محتوی ته لنډه کتنه کوم، او ګورو چې ددوې د دغه کتاب دنوم او محتوی تر منځ څومره

(c) ketabton.com: The Digital Library

تفاوت موجود دئ؟ ددوې په وينا دغه نوې کتنې کې څه شئ نوي دي؟ د واقعياتو او تحريفاتو په ګډولو (يوځاې کولو) سره څنګه تاريخي پېښو ته جعلي روايات جوړيږي، او په پاې کې په تاريخ کې د درواغو د ثبتولو دپاره په موجودو منابعو او اسنادو کې څرنګه لاسوهنه شوې ده.

د کاکړ صاحب د کتاب نوې منبع يا سرچينه

مخکې لدې چې د پوهاند صاحب کاکړ د کتاب نورو اړخونو ته لاړ شم، د تاريخي ليکنو د سرچينو د اهميت په نظر کې نيولو سره به لومړې د دوې د دغه کتاب تر ټولو مهمې سرچينې باندې غږيږم. زه په پوره ډاډ سره ويلاې شم چې ډاکټر صاحب کاکړ د تاريخ ديوه استاد او مؤرخ په توګه په تاريخ ليکنه کې د اسنادو او مدارکو د سموالي او کره توب په اهميت تر بل هر چا ډير ښه پوهيږي. ماته د هغوې هغه وينا هم ډيره ښه په ياد ده چې په شمالي کليفورنيا کې د افغاني کلتوري ټولنې په يوه محفل کې يې د محترم انجينير صاحب وکيل متين او زما د «جنګ استرداد استقلال افغانستان، جبههٔ فراموش شدهٔ چترال و کنر (حقايق نهفته و حرف هاى ناګفتهٔ جبههٔ چهارم) د کتاب د مخ کتنې په مناسبت کړې وه:

«تاريخ چې تر څو په ښو ثقه معلوماتو باندې بنا نه وي، هغه (کې) حقيقت ته رسيدل بيا مشکل وي. تاسې داسې وګنئ چې يو ختګر که غواړي يو تعمير جوړ کړي، هغه اصلي مواد چې ورسره نه وي، هغه تعمير شوړيږي. په بل عبارت سره د تاريخ ليکلو دپاره لومړې شئ ضروري ثقه مواد دي، او ډاکټر صاحب ډير کوشش کړی...».

کاکړ صاحب د خپل دغه اثر د سرچينو او اسنادو په هکله د خپل کتاب په سريزه کې ليکلي چې «د پاچا امان الله د واکمنۍ په اړه په انګريزي او فارسي کې ليکنې ډيرې دي. دلته ما له هغو ليکنو نه کار اخيستی، چې د هغه وخت کسانو کښلي لکه د منشي علي احمد د پاچا امان الله لويد نه، د فيض محمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاتب کابل تر محاصرې لاندې، د میر غلام محمد غبار افغانستان در مسیر تاریخ،.. » (۲ مخ).

کاکړ صاحب د خپلې لومړنۍ سرچینې د اهمیت په هکله، په خاصه توګه دیوې نادرې نسخې په اهمیت چې له لندن څخه ورته ښاغلي ډاکتر عبدالعلي ارغنداوي استولې ده، داسې ټینګار کوي چې ګواکې « منشي علي احمد ، د امان الله نسکوریدنه، د برتانیې د حکومت خپرونه، لندن، ۱۹۲۹، ۳ لیکونکې د غزني مومند ، او د امان الله د دربار منشي او د معلوماتو خاوند و. د ده د امان الله د دورې په فارسي کې دغه لیکنه د سکاټ په نامه یوه انګریز په انګریزي اړولې او اوس په لندن کې په برتانوي کتابتون کې خوندي ده. په دغې لیکنې کې د امان الله د واکمنۍ په هکله دغسې دقیق معلومات شته، چې په نورو اثرونو کې نه موندل کیږي » (۱۵۴ مخ).

په دغه کتاب کې ددغه نوې منبع پر اهمیت او داچې لیکونکې یې د امان الله خان د دربار منشي او طبعاً د اماني دورې په هکله د لومړي لاس او مهمو معلوماتو خاوند وو ، ځو- ځو ځله اشاره او ټینګار شوې، بلکې تر شلو ځلو زیات ترې مطالب نقل شویدي.

دلته د یادونې وړ ده چې د اماني دورې د تاریخ سره زما د بې کچې مینې او تندې له امله ځو کاله مخکې زه د کاکړ صاحب سره ددغه سند په موجودیت خبر او د هغوې سره د ښو اړیکو او کتابونو او اسنادو د تبادلې د سابقې په نظر کې نیولو سره ډاده وم، چې زما هیله به ومني او دا سند به د لوستلو دپاره راکړي. خو جناب کاکړ صاحب نه یوا ځې دا چې ماته ددغه سند دکاپي کولو ، او یا دهغوې په موجودیت کې د لوستلو اجازه رانکړه، بلکې د حیرانتیا خبره خو لا دا وه چې ماته یې د هغه دښودلو څخه هم ډډه وکړه. زه د محترم کاکړ صاحب په دغه رویې لومړې متاثره شوم، خو بیا مې د ځان سره فکر وکړ چې خیر دئ، ځینې کسان غواړي چه مهم اسناد یوا ځې د هغوې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

انحصار کې اوسي، خو د دغه مهم اثر د پیدا کولو تلوسه مې لا نوره هم زیاته شوه. په پای کې زه بریالۍ شوم چې د خپلو څېړنیزو کتابونو د پاره د اسنادو د پیدا کولو په لړ کې د بریتانوي هند د ارشیف څخه د نورو اسنادو په ترڅ کې دا اثر هم لاسته راوړم، او کاکړ صاحب ته یې هم وښایم، او پر هغوی یې تصدیق کړم چې «هو ! دا هماغه لیکنه ده» .

زه د دغه اثر په لوستلو سره د کاکړ صاحب د دغه غیر عادي چلند په راز پوه شوم، او پوه شوم چې دا آشنا لیکنه مې څو کاله د مخه د انګلستان په آرشیف کې کتلې وه. او دا راته ثابته شوه چې دا لیکنه نه یوا ځې د منشي علي احمد خان نه ده، بلکې منشی علی احمد خان هم هیڅ وخت د غازی امان الله خان منشی نه وو او د خپریدو کال یې هم د ۱۹۲۹ پر ځای ۱۹۳۰ م کال، او د خپریدو ځای یې هم لندن نه بلکې د هندوستان ډیلې وو.

د ډاکټر کاکړ دا منبع د انګریزانو د استخباراتو یو رپوټ دئ

هو ! هغه لیکنه چه کاکړ صاحب پرې د خپل کتاب تر ټو د معتبرې، نادرې او مهمې سرچینې په توګه استناد کوي، او د غازي امان الله خان د دربار د منشی (؟) د غزني د مومندو د علي احمد خان په نوم یې یادوي، The Fall of Amanullah یا د امان الله سقوط نومیږي ، چې د خپریدو کال یې ۱۹۳۰ م کال دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ليکنه د افغانستان او د هغې د پولو (سرحدونو) په هکله د انګريزي استخباراتو د پټو اسنادو د دوسيو په فهرست کې چې اوس له محرميته راوتلي او يوه برخه يې د څېړونکو پر مخ پرانيستل شوي، په لاندې ډول پېژندل شويده:

The fall of Amanullah.
Translated from the Persian of Shaikh Ali Mahboub by Maj Robert Noel Girling Scott

Foreign & Political Department, Mar 1930
Physical description: [2], 61p. map, 33cm.
File number: L/P&S/20/B289
Notes: Secret
Delhi: Government of India Press, 1930

د امان الله سقوط

د شيخ علي محبوب د فارسي څخه
د تورن رابرت نوئل ګيرلينګ
سکاټ ژباړه
د باندنيو او سياسي چارو څانګه،
د ۱۹۳۰ کال د مارچ مياشت
فزيکي مشخصات: ۲۱ پاڼې او نقشه
د دوسيې نمبر L/P&S/20/B289
يادونه: پټ (محرم)
ډيلي، د هند د حکومت چاپځای. ۱۹۳۰

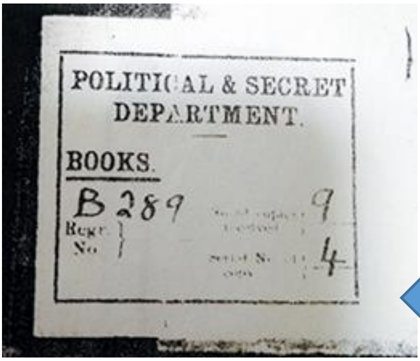

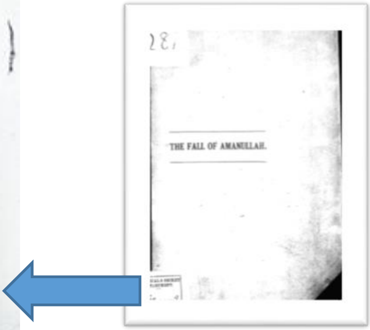

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا لیکنه چې د پوهاند کاکړ او نورو لخوا په جعلي توګه د غازي امان الله خان د دربار پر جعلي منشي باندي تپل شوې، دافغانستان د خپلواکۍ د ګټونکي غازي امان الله خان پر وړاندې د انګریزي ډیرو تخریبي تبلیغاتو سرچینه، (۲۱) مخه لري، او دغزني او د هغې د شاوخوا سیمو یوه هغه نقشه هم پکې ځاې پر ځاې شوې چې په بریتانوي هند کې د انګریزانو استخباراتي مامورینو جوړه کړیده.

دا لیکنه په لسو برخو کې تنظیم شویده چې لومړۍ برخه کې یې د سر خبري، دوهمه کې دافغانستان د پرمختګ دپاره د غازي امان الله خان اصلاحاتو، دریمه برخه کې اروپا ته د غازي امان الله خان سفر او هغه پیښې چې په دغه موده کې شوي، څلورمه برخه کې د سفر نه د غازي امان الله خان راستنیدل و د لویې جرګې جوړول، پنځمه برخه کې د اغتشاشاتو عوامل، شپږمه برخه کې د شینوارو اغتشاش، پر کابل د حبیب الله کلکاني حمله او قندهار ته د غازي امان الله خان روانیدل، اومه برخه کې د کندهار پیښې ، اتمه برخه کې قندهار ته د عنایت الله خان رسیدل، د مقر پیښې او هرات ته د تګ تیاری، نهمه برخه کې د غازي امان الله خان په چارو کې د روسیې او ایران دلچسپي، او لسمه برخه کې د غزنی پر لورې د غازي امان الله خان پرمختګ او بیا د افغانستان نه وتل راغلي دي.

د افغانستان په هکله په لندن کې د بریتانوي هند په دفتر پورې مربوط د انګریزانو په آرشیف کې د موجودو اسنادو په لړ کې پر محرمانه رپوټونو، مکتوبونو، تلګرامونو او ورځنیو استخباراتی رپوټونو سربیره چې د څیړونکو او مؤرخینو دپاره اهمیت او تاریخي ارزښت لري، د لارو، پولو، اشخاصو او قامونو، او کلنیو رپوټونو په شان داسې اسناد هم شته چې د انګریزي استعمار دپاره یې سوق الجیشي ارزښت درلود.

البته د څو کلنو رپوټونو په ترڅ کې دا د آرشیف یوا ځینې رپوټ هم ندئ. په لاندني جدول کې دا ډول ګڼ شمیر رپونه شامل دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بریتانوي هند د انګریزي مسلمانو ایجنټانو او مأمورینو لخوا د ۱۹۰۷ او ۱۹۴۱ کلونو ترمنځ دجوړو شوو رپوټونو څو بېلګې	
Final report on Afghanistan by Fakir Saiyid Iftikhar-ud-Din, British Agent at Kabul. [Government of India Foreign Department], 1907-1910.	په کابل کې د انګریزانو د ایجنټ فقیر سید افتخارالدین لخوا د افغانستان په هکله وروستنۍ رپوټ [د هند د حکومت د باندنیو چارو دفتر]، ۱۹۰۷ تر ۱۹۱۰.
Final report on Afghanistan by Malik Talib Mehdi Khan, British Agent at Kabul, [Government of India Foreign Department], 910-1913.	په کابل کې د انګریزانو د ایجنټ ملک طالب مهدي خان لخوا د افغانستان په هکله وروستنۍ رپوټ [د هند د حکومت د باندنیو چارو دفتر]، ۱۹۱۰ تر کلونه۱۹۱۳.
Précis on Afghan affairs. Lt-Col Charles Joseph Windham, Indian Army [Government of India Foreign & Political Department].	د ډګرمن چارلس جوزیف ویندهم لخوا د افغانستان د چارو لنډیز [د هند د حکومت د باندنیو او سیاسي چارو دفتر].
A précis on Afghan affairs from February 1919 to September 1927. Compiled by Richard Roy Maconachie Foreign and Political Department, Government of India.	د ۱۹۱۹ کال د فبروري څخه د ۱۹۲۷ کال د سپتمبر پورې د ریچارد مکوناچی لخوا راټول شوي د افغانستان د چارو لنډیز [د هند د حکومت د باندنیو او سیاسي چارو دفتر].
Summary of events in Afghanistan 1st July 1928 to 30th Jun 1929. Compiled by the General Staff.	د هند د حکومت دپوځي قوماندانۍ لخوا د ۱۹۲۸ د جولاې د لومړۍ نیټې څخه د ۱۹۲۹ کال د جولاې تر ۳۰ مې نیټې پورې د افغانستان د پېښو لنډیز.
The fall of Amanullah. Translated from the Persian of Shaikh Ali Mahboub by Maj Robert Noel Girling Scott Foreign & Political Department, Mar 1930. Delhi: Government of India Press, 1930.	د امان لله سقوط، د شیخ علي محبوب د فارسي څخه د تورن رابرت نوئل ګیرلینګ سکاټ ژباړه، د باندنیو او سیاسي چارو څانګه، د ۱۹۳۰ کال د مارچ

(c) ketabton.com: The Digital Library

	میاشت. ډیلي، د هند د حکومت چاپځای .
Review of events in Afghanistan 1st July 1931 to 30th June 1932. Compiled by the General Staff. Simla: Government of India Press, 1932.	د ۱۹۳۱ د جولاې د لومړۍ نیټې څخه د ۱۹۳۲ کال د جون تر ۳۰مې نیټې پورې د هند د حکومت دپوځي قوماندانۍ لخوا راټول شوی د افغانستان پیښو ته کتنه.

که چیرې دتل په شان د پوهاند کاکړ صاحب دا ادعا رښتیا وي چې په انګلستان کې یې د خپلې اوه کلنې زده کړې په موده کې د انګریزانو د آرشیف څخه ګټه اخیستې او د دغو دوسیو دومره دوړې یې تنفس کړي چې سږي یې لا تر اوسه خوږیږي، نو بیا خو به ددغو آثارو په موجودیت هم خبر وي، او دا به ورته معلومه وي چې د امان الله خان د سقوط یا پریوتنې لیکنه د منشي علی احمد خان نه ده، بلکې د شیخ علي محبوب د فارسي څخه د تورن رابرت نوئل ګیرلینګ سکاټ هغه ژباړه ده چې د باندنیو او سیاسي چارو د څانګې لخوا د ۱۹۳۰ کال د مارچ په میاشت کې په ډهلې کې خپره شویده.

پر منشي علی احمد خان ورتپل شوې رپوټ دشیخ محبوب علی دئ

انګریزي مأمورین په افغانستان کې په خپل سفارت او قونسلګریو کې د نورو دندو په څنګ کې د استخباراتي معلوماتو د راټولولو په پراخه عملیاتو هم بوخت وو. په اماني دورې کې په کابل کې د انګریزانو سفیر، فرانسیس همفریز (Sir Francis Humphrys)، د امانی رژیم پر وړاندې د انګریزي دسیسو او توطئو په جوړولو کې خورا ستره برخه درلوده. همفریز تر هغه دمخه د۱۹۰۴ او ۱۹۱۷ کلونو په ترخ کې د شمال لویدیځ د سرحدي صوبې (ایالت) په بیلابیلو چوکیو کار کړې او په ۱۹۱۸ کال کې یې د یو څه وخت دپاره په هندوستان کې د بریتانوي نوې جوړې شوې هوایې قواکې هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدمت کړې ؤ. هغه بیا وروسته د خیبر ایجنسۍ د پولیټیکل ایجنټ او د بریتانوي هند د باندنیو چارو د وزارت د مرستیال دندې پر مخ بیولي اود افغانستان چارو او افغانانو خصوصیاتو سره ښه آشنا ؤ.

همفریز د افغانستان د خپلواکۍ او د ۱۹۲۱ کال د نومبر د ۲۲ مې نیټې د معاهدې نه وروسته په کابل کې د انګریزانو دلومړني سفیرپه توګه و ټاکل شو او د ۱۹۲۲ کال د جنوري د ۲۷ مې نیټې څخه وروسته د غازي امان الله خان

سفیر همفریز، د ختیځو چارو د سکرتر شیخ محبوب علی او په کابل کې د انګلستان د سفارت یو شمیر نورو غړو سره

د حکومت تر پای او د انګریزي د سیسو تر بریالیتوبه هلته ؤ. د همفریز میرمن هم په شمال لویدیځ سرحدي ایالت کې د انګریزانو د لومړني او مشهور عمومي کمیشنر «هیرالد دین» لور وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شیخ محبوب علی د سفیر همفریز تر ټولو زیات فعاله هندوستاني مأمور ؤ، چې د همفریز په شان يې د بریتانوي هند په سیاسي چارو کې زیاته تجربه درلوده، او په کابل کې یې د انګلستان په سفارت کې د ختیځو چارو د سکرتر او مستشار په نامه هره میاشت د استخباراتي فعالیتونو د پاره شپږ زره (۲۰۰۰) هندي روپۍ مصرفولي چې دا هغه وخت ډیرې زیاتې پیسې وې.
(۱) د استاد فضل غنی مجددی په وینا حضرت صاحب محمد صادق مجددی لیکلي دي چې په کابل کې د انګلستان د سفارت د شرقي چارو سکرتر د حبیب الله خان [کلکانی] سره هم اړیکي درلودلی، او د ۱۹۲۸ کال د دسمبر په میاشت کې یې د انګلستان د سفارت په روغتون کې د هغه د

د ختیځو چارو سکرتر شیخ محبوب علی وروسته د پولیټیکل ایجنټ په توګه د آزادو قبایلو په منځ کې

ټپونو علاج کړې ؤ. (۲)

په جلال آباد او قندهار کې د انګریزانو قونسلانو هم د شیخ محبوب علی د لاس لاندې د انګریزانو د سیسو په پلي کولو کې کار کولو، چې په دوې کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شینوارو د اغتشاش په دوران کې د جلال آباد قونسل جهانګیر خان ډېر مهم او حساسه رول درلود.

لکه چې د انګلستان د آرشیف د اسنادو څخه ثرګندیږي، د «امان الله د سقوط» په نامه رپوټ، چې د پوهاند صاحب کاکړ د کتاب یوائیني نوې او بیا تر ټولو مهم مأخذ دئ، د شیخ محبوب علی لیکنه ده، او دغه لیکنه په غلطه توګه په منشي علي احمد خان ورتپل شوې ده.

اوس چې مو د انګریزانو د استخباراتو د رپوټ اصلي لیکونکې، شیخ محبوب علی خان، وپیژندو، راشئ چې ووینو دا منشي علي احمد خان چې کاکړ صاحب یې د غازي امان الله خان د دربار منشي بولي څوک ؤ، او تر کومه حده یې معلومات سم او د ډاډ وړ کیدای شي.

د غزنی د مومندو میرزا علی احمد خان نه خو د دربار منشی ؤ او نه هم د دقیقو معلوماتو خاوند

د بریتانوي هند د آرشیف د اسنادو د «څوک څوک دئ؟» یا Who is who? د دوسیې په اساس میرزا علی احمد خان د فقیر احمد خان ځوې د غزني اوسیدونکې د اماني دولت په لومړیو وختو کې د ګمرک د څانګې یو قراردادي ؤ، وروسته یې د غزني د حاکم د شخصي منشي په توګه دنده سر ته رسوله، او تر هغې وروسته بریالې شو چې په وار سره د جلال آباد، مزار او قندهار نائب الحکومه سره د نهو کلونو دپاره د منشي وظیفه سر ته ورسوي. میرزا علی احمد خان په اماني دورې کې کله چې غازی امان الله خان د قندهار د چارو څخه کتنه وکړه، د اعلیحضرت لخوا تقدیر او د ستور نښان تر لاسه کړ او وروسته د قندهار د سرحداتو مامور وټاکل شو.

میرزا علی احمد خان یوائې په هغه موده کې چې د سقوي اغتشاش په نامه مشهوره شوې، هغه وخت چې غازی امان الله خان قندهار ته لاړ او هلته د شورا د منشی په توګه وټاکل شو او د افغانستان څخه د غازي امان الله خان

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر وتلو پورې ، يوائې د ځو محدودو مياشتو دپاره، دا وظيفه سرته رسوله .

د پيښې جريان داسې ؤ چې غازی امان الله خان د خپل لږ شمير وزيرانو او مشاورينو سره د ۱۳۰۷ کال د جدي د مياشتې په ۲۴مه نيټه (د ۱۹۲۹ کال د جنوري په ۱۴ مه) قندهار ته لاړ او د خپل ورور سردار عنايت الله خان د سرنوشت تر معلوميدو پورې يې پرته لدې چې د خلکو سره تماس ونيسي، انتظار وويست. قندهار ته د عنايت الله خان په رسيدو سره دواړه ورونه د قندهار د ارگ په برنډه کې د قندهار او شاوخوا سيمو خلکو سره وکتل. غازي امان الله خان د وروستنيو پيښو د شرحې په ترڅ کې د کورنيو او باندنيو دښمنانو لخوا دهغه د اصلاحاتو نا سم تعبير، او د کورنۍ جگړې او بې گناهو خلکو د مرگ ژوبلې د مخنيوي په هيله د قدرت څخه د گوښه کيدو او عنايت الله خان ته د چارو د سپارلو په هکله وينا وکړه، او حاضرينو ته يې واک ورکړ تر څو د جهل او وحشت سره د مبارزې او نظم او امنيت د اعادې دپار د هغه او هغه د ورور تر منځه يو تن انتخاب کړي. د خلکو ليوالتيا بيا هم خپله امان الله خان ته وه، او سره لدې چې د هغه څخه يې يو څه شکايتونه او گيلې درلودې، بيا يې د هغه د واکمنۍ هرکلې وکړ، او هغه ته يې د خپل ملاتړ اطمينان ورکړ.(۳)

د هغې په سبا، پاچا په سلامخانه کې يو مجلس جوړ او خپله نوې کابينه وټاکله چې په هغې کې عبدالعزيز خان ته د حربيې د وزارت مسئوليت او غلام صديق خان څرخی ته دباندنيو چارو د وزارت مسئوليت ورکړل شو. ميرزا محمد عمر خان هم د حضور دمنشی او ميرزا علی احمد خان مهمند دشورا د منشی په توگه وټاکل شول. د کورنيو چارو وزير عبدالاحد خان، مأمورينو او خلکو ته د امان الله خان د بيا پاچاکيدو او سردار عنايت الله خان د استعفا خبر ورکړ. د دولتې ادارو نوي تشکيلات جوړ او د هغو د بودجې په تصويب کولو سره د حکومت څرخونو بيا حرکت او فعاليت پيل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړ. د باندنیو چارو وزیر، غلام صدیق خان څرخي، هم د تلګراف په ذریعه د افغاني سفارتونو له لارې دنیا ته د غازي امان الله خان د بیا پاچا کیدو خبر ورکړ.(۴)

وروسته له هغې چه غازی امان الله خان له قندهار او افغانستان څخه ووت، میرزا علی احمد خان هم د خپلې کورنۍ سره کوټې ته لاړ. هغه په ۱۹۳۰ کال کې بیرته کابل ته راستون شو او تر ۱۹۳۵ کاله پورې په غزني کې بیکاره اوسیدو، د ۱۹۳۶-۱۹۳۷ کلونو تر منځ یې په غزني کې د عسکري قواوو د آذوقې قرارداد درلود. د ۱۹۳۸ کال د سپتمبر په میاشت کې د دولت د مخالفو سلیمانخیلو سره د ملګرتوب په شک تر څارنې لاندې ؤ، او په پای کې په ۱۹۳۹ کال کې د کار موندلو دپاره کابل ته لاړ او د یوه مخور په سپارښتنه د فوائد عامې په څانګه کې مقرر شو.

څرنګه چې میرزا علی احمد خان یواځې د یوې لنډې مودې دپاره مخکې لدې چې غازي امان الله خان هیواد پریږدي، په نوو تشکیلاتو کې د شورا د منشي په توګه وټاکل شو، نو جناب پوهاند صاحب کاکړ دا دعوه نشي کولای چې هغه به د امانی دورې په هکله د کره او زیاتو معلوماتو خاوند وي. یواځې امکان لري چې شیخ محبوب علی خان د خپل رپوټ په یوه برخه کې، هغه هم د ۱۹۲۹ کال په لومړیو میاشتو کې د قندهار، غزنی او مقر په پیښو کې د میرزا علی احمد خان د معلوماتو څخه چې شخصاً هلته حاضر ؤ، استفاده کړې وي.

نو د پورتنیو معلوماتو په رڼا کې د ډاکټر صاحب کاکړ د کتاب د تر ټولو نوي او معتبر مأخذ په هکله دې نتیجې ته رسیدلې شو چې د هغوې د ادعا په خلاف:

- لومړې، دا لیکنه د منشي علي احمد خان نه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دوهم، میرزا علی احمد خان نه خو د غازي امان الله خان د دربار منشی ؤ، او نه یې هم د خپل موقف په اساس کره او دقیق معلومات درلودلې شو.
- دریم، د کاکړ صاحب د ادعا په خلاف دا معلومات یوائې په هغه کتاب پورې منحصره ندي.
- څلورم، دا کتاب په حقیقت کې د انګریزانو د استخباراتو یوه لیکنه ده او د بریتانوي هند په دفتر پورې اړه لري.
- پنځم، د هغه اصلی لیکونکې شیخ محبوب علی خان، په کابل کې د انګریزانو په سفارت کې د ختیځو چارو سکرتر دئ.

څرنګه چې په د تاریخ لیکنې په اساساتو کې د معتبره او لومړي لاس اسنادو څخه کار اخیستل مهم دي، نو آیا کولې شو چې د امانی دورې په هکله د پوهاند صاحب کاکړ کتاب د اعتبار وړ وګڼو؟

آیا پر داسې لیکنو او اسنادو ولاړ د «پاچا امان الله واکمنی ـ ته یوه نوې کتنه» کتاب په ربښتیا هم د تاریخ څیړونکو، شاګردانو او مینه والو ته په افغاني تاریخي څیړنو کې یوه په زړه پورې اضافه ګڼلاې شو؟

نوې کتنه او که د انګریزانو له فتنو ډکو تبلیغاتو په پلویتوب تکراري خبرې ؟

هغه څه چې د جناب ډاکټر صاحب کاکړ «د پاچا امان الله واکمنی ـ ته یوه نوې کتنه» کتاب کې نوي ندي، هماغه د انګریزانو له فتنو ډک تبلیغات دي . کاکړ صاحب د تاریخي حقایقو پر ځاې، د نوې کتنې تر نامه لاندې، پرته له باوري اسنادو او مدارکو ، دیوه انګریزی ایجنټ د یوې لیکنې په استناد ، پر حقایقو او واقعیتونو د جعل او تحریف پرده غوړوي، او د اماني رژیم د لومړي درجه دښمن د تبلیغاتو په مرسته خپلې پیژندل شوې لیدلورې بیا تکراروي. دلته ستاسې پاملرنه څو بیلګو ته را اړوم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اماني رژیم پر وړاندي د انګریزي دسیسو او توطئو څخه مطلق انکار :

ډاکټر صاحب کاکړ د انګریزي دسیسو د اسنادو نه لیدل یا نه شتون، د دسیسو د نشتوالي دلیل ګڼي او وایې چې «ډاکټر ادمک چې خپل کتاب یې د برتانیې او هند د حکومت د رسمي پاڼو او راپورونو له مخې لیکلی دا سې کومه لیکنه نه ده لیدلې، چې انګریزانو به د پاچا امان الله په نسکورولو کې لاس لرلې وي» (۱۳۸ مخ). «په افغانانو کې تر اوسه هم اوریدل کیږي، چې د پاچا امان الله نظام د انګریزانو په توطیو سره نسکور شوی. منشی علی احمد په دې اړه وایي چې په خپله په افغانستان کې هغه علتونه چې د انقلاب سبب شول، د افغان مامورانو او درباریانو له خوا د برتانیې حکومت توطیو ته منسوب شوي دي. (هماغه ځای). «تر اوسه پورې دغسې لیکنه لیدل شوې نه ده چې د هغې له مخې به د پاچا (امان الله) په نسکوریدو کې د هند حکومت لاس لرلی وي» (۱۳۸ و ۱۳۹ مخونه).

ډاکټر صاحب کاکړ د خپل دغه دریځ څخه د دفاع په غرض ښنه اوږدوي او داسې استدلال کوي چې «د برتانوي هند او د برتانیې د حکومت سیاست دا نه و، چې د امان الله نظام دې نسکور شي، هغه هم د داړه مارانو له خوا چې په واک کیدو سره به یې افغانستان په حتمي ډول او هندوستان په احتمالي ډول ناارام وي» (۱۳۹ مخ). البته دا لومړې ځل ندئ چې ډاکټر کاکړ داسې استدلال کوي. هغه تر دې ښخوا هم ویلي چې زه تر اوسه داسې سند سره مخامخ شوې نه یم چې ځرګنده کړي انګریزانو د اعلیحضرت امان الله خان په نسکورولو کې لاس لرلې وي. هغه حتی دعوه کوي چې «..انګریزانو د امان الله خان ځکه ملاتړ (حمایت) کوو چې هغه د عصري کولو (پرمختګ) او ټولنې د مدني کولو پلوي ؤ» [1].

---

[1]. د امریکا غږ راډیو آشنا د پروګرام سره د ۱۳۸۶ کال د زمري د میاشتې د ۲۹مې (۲۰۰۷ میلادي کال د اګست د ۱۸ مې) نیټې په پروګرام کې د افغانستان د خپلواکۍ د ګټلو د اته

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اماني نهضت د ناکامیدو پړه په خپله غازي امان الله خان او افغانانو په غاړه اچول

انګریزي استعمار سره له دې چې یو قوي افغانستان او غازي امان الله خان خپلې واکمنۍ او سیاسي، اقتصادي او پوځي ګټو ته لوی ګواښ ګانه، او د غازي امان الله خان د وژلو او له منځه وړلو د دسیسو او توطئو په څنګ کې یې د هغه د سلطنت د نسکورولو د پاره د هر فرصت څخه استفاده کوله، او په دې لاره کې یې د مذهبي مشرانو او دولت د مخالفینو د لمسولو او مرستې هیڅ کوښښ نه سپماوه، تل دا تبلیغ کړې دئ چې ګواکې د اماني رژیم د نسکوریدو اصلي سبب د اصلاحاتو د پروګرام د پیل کولو له امله د غازي امان الله خان اشتباهات وو، چې خلکو ته د منلو وړ نه وو.

ډاکټر کاکړ هم د خپل کتاب له پیله، د تاریخي حقایقو پرځای د انګریزانو دا تبلیغات سم ګڼي او د خپل کتاب د لومړنیو خبرو په لومړني پراګراف کې لیکي چې «دی (امان الله خان) هغه لومړی افغان واکمن دئ چې د ټولنې د مدني کولو او عصري کولو لپاره یې پراخ سمونونه پلي کړل او د هغو له امله له وطن نه وشړل شو» (۱۴ مخ). ګواکې دا د افغانستان باندني دښمنان او د هغوی داخلي ایجنټان نه، بلکې د افغانستان خلک وو، چې هغه یې د هیواد پریښودو ته مجبوره کړ. د یادونې وړ ده چې کاکړ صاحب په خپل کتاب کې بیا بیا غازي امان الله خان د انګریزانو په سبک او لهجه په سپکه تش د «امان الله« په نامه یادوي او د هغه په هکله د «وشړل شو» او «په پښو کې ورغړیدو» په شان داسې ژبه استعمالوي، چه د دغه ستر شخصیت په وړاندې د انګریزانو د نفرت او کرکې د انتها ځرګندونه کوي.

اتیاوم تلین په مناسبت د کابل او کلیفورنیا څخه د تاریخ د دوو کارپوهانو، استاد حبیب الله رفیع و ډاکټر کاکړ سره مرکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمحمد ولی خان دروازي، غلام صدیق خان څرخی او دانګریزانو نورو مخالفو شخصیتونو بدنامول او پر هغوې د غازي امان الله خان سره د خیانت تور لګول:

کاکړ صاحب پرته له کوم تاریخي معتبر سند او مدرک څخه، بیا هم د انګریزي ایجنټ د لیکنې په اساس د قضاوت پر ګدۍ کښیني اودغازي امان الله خان د نژدې ملګرو او انګریز دښمنو شخصیتونو د کرکټر د وژنې حکم صادروي او لیکي چې «غلام صدیق ا و محمد ولی د پروګرام له مخې په پټه د شینوارو او کوهدامن د داړه مارانو په لمسولو سره بې امنیتي واقعي کړي او د کابل د نسکوریدلو لپاره ډګر هوار کړو » (۱۳۲ مخ).

د حقایقو او واقعیتونو د پټ ساتلو هڅې

د ډاکټر صاحب کاکړ په دې کتاب کې د ضد او نقیض لیکلو زیاتو مواردو سره مخامخ کیږو. البته دا ضد او نقیض لیکل له دې امله نه دي چې مؤلف د مختلفو سرچینو او اړخونو څخه پر پیښو او روایاتو رڼا واچوي، بلکې داسې هڅه ده چې د ربښتیاو او دروغو په یوځای کولو سره د لوستونکي ذهن سرګردانه او مغشوش کاندي. مونږ د ګران هیواد په معاصر تاریخ کې داسې نور مثالونه هم لرو چې د همدې ډول تحریفاتو په نتیجه کې یې ډیر کسان د شخصیت پرستۍ، شاه پرستۍ او بیګانه پرستۍ په دام کې راګیر کړي دي .

یوې دوو بیلګو ته پاملرنه وکړی او خپله پرې قضاوت وکړی:

- ډاکټر صاحب کاکړ لومړې لیکي چې «...(غازي امان الله) په افغانستان کې د لومړي ځل دپاره ددغسې بنسټیزو سمونونو په پلي کولو پیل وکړ، چې په هغو سره افغان ټولنه مدني، سیاسي نظام عصري او د فرد خپلواکي واقعي کړي» (۱۳ مخ). هغه بیا هم په ۱۲۸ او ۱۲۹ مخونو کې د بیلابیلو آثارو په حواله یوځل بیا د ټولنې د مدني کولو اود سیاسي نظام عصري کولو ته ګوته نیسي د غازي امان الله خان په واکمنۍ کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

قانون د حاکمیت صفتونو ته ادامه ورکوي چې « د پاچا امان الله په څه لږ لس کلنۍ دورې کې هیڅ افغان د سیاسي نظر د څرګندولو له امله بندي شوی نه دی . دا چې په هغه وخت کې سیاسي ډلې له افراطي مفکورو سره فعالې وې، د همدغه آزادۍ له برکته و. پاچا امان الله دیوه پاک زړې واکمن په توګه د جاسوسۍ (استخباراتو) له څانګې نه کار وانه خیست. ښځو ته د ځینو اساسي حقوقو په منلو سره پاچا امان لله د ټولنې د مدني کولو په لور یو بل مهم ګام پورته کړ. د ټولنې د مدني کولو په لور یو بل اساسي ګام د پوهنې عام کول وو ، چې پاچا ددغه نظر له مخې واخیستل شو ، چې "باید کوشش ما و شما در عالم بودن و دانسته شدن تمام افراد افغانستان باشد اگر چه مسلمان باشد یا هندو و یا دیگر کسې باشد " ده له پوهې او پوهنې او فن سره دغومره علاقمندي لرله، چې په کال ۱۹۱۴ کی یې د محمود طرزي له ثریا نومې لور سره د خپل واده لګښت د یوه ښوونځي د جوړولو لپاره خاص (وقف) کړ».

خو ډاکټر صاحب کاکړ وروسته د غازي امان الله خان په هکله بل څه وایې او لیکي چې «هغه د امنیت د ګډوډونکو په برابر کې هغسې بې رحم و لکه نیکه چې یې و. د هغو د له مینځ نه وړلو لپاره یې سم له لاسه د اعدام حکم ورکاوه، بې له دې چې د اعدام پایلې په نظر کې ونیسي» (۱۳۲ مخ).

- ډاکتر صاحب کاکړ لیکي چې « په دغه ډول افغانانو د پاچا امان الله په مشرۍ په جنګ او سولې سره له انګریزانو نه خپله پوره خپلواکي له ۳۹ کلونو نه وروسته ترلاسه کړه. افغانستان د نړۍ پوره خپلواکه هیوادونو په قطار کې سر هسکی ودرید او افغانان سرلوړي شول او پاچا امان الله غازي وپیژندل شو او په نړۍ کې یې نوم وایست، خو د سرحد د پښتني قومونو په اړه اساسي څه ونه شول» (۲۵ مخ).

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو بیا په یوه بل ځای کې لیکي چې «البته په دې کې شک نشته چې د افغانستان او د هند حکومت اړیکې د ختیځو پښتنو په سر کړکیچن و او احتمال لري، چې د هند د حکومت سرحدي مامورانو به د خپلو معاش خورو ملایانو له لارې د پاچا امان الله او ملکې ثریا پر ضد لمسونې کړې وي. که د غه لمسونې په رښتیا شوي وي، هغه به لمسونې وي، نه نظامي عمل» (۱۳۹ او ۱۴۰ مخونه).

کاکړ صاحب آفرین مو په داسې مهارت شه چې خلکو ته په شاتو کې زهر ورکوی !

په تاریخ کې د سترې جعل کارۍ کوچنۍ بیلګې

البته البته د کاکړ صاحب په کتاب کې ټول شیان هم تکراري ندي. په اوبو د نورو لاهو شوو ګلونو یو څو نمونو ته یې پاملرنه وکړی:

1. ډاکټر کاکر لیکي چې «امیر امان الله بیا زما دیوې باوري سرچینې په حواله د خپل بندي تره د وژنې سبب شو(۱۸ مخ). دلته د سردار نصرالله خان د مړینې د پیښې څخه تقریباً یوه پیړۍ وروسته هم کاکړ صاحب د خپلې باوري سر چینې د ښودلو جرئت نه کوي، او نه حاضریږي چې د هغې پیښې جریان او څرنګوالې وښایي. ولې کاکړ صاحب نه غواړي چې خلکو ته حقیقت څرګند شي؟
2. ډاکټر کاکړ په یوه بل ځای کې لیکي چې «امیر حبیب الله خان وروسته له دې چې (استاد خلیلي د پلار مستوفی الممالک د رپوټ په اساس د امان الله خان او د هغې د مور لخوا د ده د وژلو) په دغه توطیې ځان نور هم باوري کړ، پریکړه وکړه چې امان الله ووژني او مور یې طلاقه کړي، خو دوې چې د امیر د پریکړې نه خبر شول، نصرالله ته لاړل او په پښو کې یې ورغړیدل او په عذر او زارۍ یې ترینه و غوښتل، چې امیر ته یې شفاعت وکړي» (۱۲ او ۱۷ مخونه).

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته کاکړ صاحب دوه بېلابېلې پېښې سره يوځاې کوي او د تاريخي حقايقو په بدلولو سره ځان خپل هدف ته رسوي، يا په بله ژبه، او به خړې او ماهيان نيسي . لومړۍ پېښه د مستوفی الممالک ميرزا محمد حسين خان لخوا امير ته د امان الله خان په هکله د رپوټونو ورکول وو. دا يو منل شوې حقيقت دئ چې مستوفی الممالک هغه تر سختې څارنې او تعقيب لاندې درلود ، او د امير او ځوې تر منځه د مناسباتو د خرابولو د پاره يې پر امير د دزو او په کابل کې د پټو خپرونو په شان هر حرکت پر هغه تپلو.

دوهمه کاملاً جلا پېښه د غازي امان الله خان د مور د طلاق گواښ وو، چې په څپېړه د امير حبيب الله خان د وهلو وروسته منځ ته راغلې او په رښتيا هم د نصر الله خان په منځگړتيا حل شوې وه. دا پېښه د چهلستون په قصر کې د امير حبيب الله خان د عياشۍ په هغه محفل کې منځ ته راغلې وه چې د امير خور، اخت السراج، ورته برابر کړې و. کله چې د امان الله خان مور، عليا حضرت دد غه محفل نه خبريږي، په چټکۍ سره ځان د چهلستون ماڼۍ ته رسوي، ناڅاپه قصر ته ننوځي، او ځان اخت السراج ته چې د امير څنگ ته ولاړه وي، رسوي او هغې ته يوه سخته څپېړه حواله کوي. خو اخت السراج ځان په چټکۍ سره شاته کوي او څپېړه د امير پرمخ وربرابريږي. د امير پر مخ د ملکې د څپېړې آواز ټول خلک اوري او ددغه ننداره په ليدو ټول حاضرين خاندي او وايي چې د امير د عيش محفل په غيش تبديل شو.

د تاريخي پېښو د متن څخه د خاص مقصد د پاره د ټاکل شوو جملاتو راويستل او هغه په بله بڼه خلکو ته رسول که د تاريخ بدلول او د شخصيت ترور نه وي، نو په څه نوم يې يادولې شو. دا چې امير حبيب الله خان د خپل ځوې امان الله خان د وژلو پريکړه کړې وه، هغه بله نوې خبره ده چې مونږ يې يوائې د کاکړ صاحب په کتاب کې لوستلې شو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

3. کاکړ صاحب د محمد ولي خان دروازي او غازي امان الله خان د اړیکو په هکله، په خاصه توګه کله چې د اروپا سفر ته روانیدو، لیکي چې «دا هغه وخت و چې د حرب پر وزیر محمد ولي باندې پاچا خپل باور له لاسه ورکړې و او غوښتل یې له دغه وزارت نه یې لیرې کړي. هغه یې خپل نائب او د بهرنیو چارو وزیر کړ» (**۷۵** مخ). څه عجیبه استدلال او منطق! پاچا پر یوه کس بې اعتماده کیږي، او غواړي چې له صحنې یې وباسي، نو هغه د دولت په تر ټولو لوړې چوکۍ کښینوي او د سلطنت نیابت ورته ورکوي، هغه هم هغه وخت چې خپله شپږ میاشتې د هیواد نه بهر ځي.
4. کاکړ صاحب په یوه بل ځای کې د منشی علی احمد خان په حواله لیکي چې «په کابل کې یو شمیر کسان چې زده کړه یې کړې او په باندنیو هیوادونو کې ګرځیدلي وو، د محمد ولي په ګوند کې په پټه ننوتل او د افغان جمهوریت جوړولو په امکاناتو باندې یې په پټه بحثونه کول. په هغو کې دغه کسان وو: غلام صدیق څرخي، عبدالهادي داوي، حبیب الله خان (د حرب وزیر مرستیال)، عبدالرحمن خان لودین، علي محمد خان، میرزا محمد خان، میرقاسم خان، ځیني نظامي افسران او ځینې غیر مهم کسان لکه میر غلام محمد (غبار) او نور. شجاع الدوله خان او محمد یعقوب خان د دربار وزیر هم په دغه ګوند کې وو» (**۵۴** او **۵۵** مخونه).

دا کسان چې کاکړ صاحب یې نومونه یادوي، مشروطه غوښتونکي او د غازي امان الله خان نیږدې ملګري او پلویان وو. کاکړ صاحب بیا هم د انګریزي تبلیغاتو په مرسته ددغو انګریز دښمنو عناصرو د شخصیت ترور ته لستوڼي رانغاړي، او غواړي چې بیا هم د عامه ذهنیت د بدلون دپاره تور سپین او سپین تور معرفي کوي.

ښه به دا وي چې په دې هکله خپله د اروابناد غلام محمد غبار نه واورو چې د نقابدار ګوند تر سر لیک لاندې په دې هکله څه لیکي: « د وطن

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرستو روشنفکرانو په منځ کې يوه ډله مرموزه عناصر د نقابدار او مصنوعي ګوند په بڼه ورننوتل. دغو نقابدارو شارلتانانو د هيواد په مرکز او ختيځ کې د خلکو د غولولو دپاره په دروغو «انقلابی» شعارونه ورکول او په ظاهره دجمهوريت پلويان وو، خو په حقيقت کې ديموکراسۍ، جمهوريت او ترقۍ سخت دښمنان وو، او د نورو دپاره يې خدمت کاوه، او وروسته بيا څرګنده شوه چې دوې يوائې د استبداد او ارتجاع د لاس آله او د نورومزدوران وو، ځکه يې د جمهوريت غوښتني تر عنوان لاندې د اماني رژيم پښې وهلې او په حقيقت کې يې د يوه ارتجاعی رژيم راتګ ته لاره پرانيستله .په داسې حال کې چې حقيقي ديموکراتان د زاړه فيوډالي نظام مخالفه وو، او د ارتجاع په وړاندې يې د اماني دولت د اصلاح او بقا پلويتوب کوو» (افغانستان در مسير تاريخ، ۸۱۴ مخ، د ايران چاپ.

5. کاکړ صاحب بيا هم د هماغه انګريزي استخباراتو د ليکنې په مرسته د اماني دورې د وروستنۍ لويې جرګې يو داسې روايت رانقل کوي، چې لږ تر لږه ما چيرې هم لوستلې ندی. کاکړ صاحب ليکي چې غازی امان الله خان د لويې جرګې د بحث په ترځ کې خپل کنټرول له لاسه ورکړ او په لوړ آواز يې وويل چې «دا ټول ملي مصيبتونه د تاسو له لاسه دي، تاسې ملايان چې له دووسانو نه پرته نور څه نه يئ، زه به هغه څه نافذوم چې يې غواړم او زه به ستر پرېښودل ان د برچو په زور عملي کړم، نه په غوړه مالۍ سره. پوه شئ چې زه يو انقلابي پاچا يم» (۸۸ او ۸۹ مخونه). دا هغه په اصطلاح د نووحقايقو بيلګې دي چې يوائې يې د کاکړ صاحب په کتاب کې موندلې شئ.

6. د غازي امان الله خان په لاس پرته له محاکمې د زرهاوو انسانانو وژل کيدل، بيا هم پرته له اسنادو او شواهدو هغه بل تور دئ چې مخکې ورته هم لنډه اشاره وشوه او پدې ورځو کې د کاکړ صاحب له خولې زيات اوريدل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

7. د کاکړ صاحب یوه بله څرګنده جعل کاري هم د همدې لویې جرګې په اړه د اروانباد غبار د افغانستان در مسیر تاریخ د لومړي ټوک د ۸۱۳ مخ په حواله یو روایت دئ. کاکړ صاحب لیکي چې « د همدغې موضوع په پای کې د کابل وکیل غلام محی الدین (انیس) چې په روسیې کې یې زده کړه کړې وه، ولاړ شو او پاچا یې په دې ډول وپوښته چې :«ستاسې اعلیحضرت فکرونه ډیر ښه دي، خو تاسې اعلیحضرت ولې د وزیرانو په چلونو سترګې پټې کړي دي؟" ده دغه پوښتنه په دغسې حال کې وکړه ، چې وزیران هم ناست وو. پاچا ځواب ورکړ، چې "ما څنګه سترګې پټې کړي دي؟" محی الدین بیا کړه چې "لس کاله کیږي چې تاسې اعلیحضرت د اداري چارو په اړه قانونونه او مقررۍ ایستلي دي . په زرګونو اعدام یا بندي شوي دي، خو یو وزیر هم محاکمه شوی نه دی . د وزیرانو په اند په خپله پاچا هغه د دغسې اعتراض کولو لپاره هڅولې و او که نه هغه ددې زړه نه لاره، چې په دغه ډول وګړیږي» (۸۹ او ۹۰ مخونه).

که د کاکړ صاحب پورتنې متن د هغه د سرچینې یعنی د غبار، چې په خپله د کابل وکیل او لویې جرګې کې حاضر وو، د کتاب د ۸۱۳ مخ د متن سره مقایسه کړو ، نو د هیواد د نامتو مؤرخ په تاریخ لیکنې او رسالت به پوه شو. د دغو دوو متنونو په مقایسې سره لیدل کیږي چې:

- کوم وکیل چې خبرې کړې وې، ښاغلې غلام محی الدین انیس (د انیس د جریدې مؤسس او د "بحران و نجات" د مسخه شوي کتاب مؤلف(نه دئ، بلکې غلام محی الدین آرتی، د هغه وخت یو مشهور مشروطه غوښتونکې وو. د حیرانتیا ځای دئ چې د افغانستان د معاصر تاریخ متخصص او استاد د دغه شخصیت د نوم سره پیژند ګلوي نه لري، او د هغه نوم یې په لوې لاس په انیس بدل کړې دئ. که فرض کړو چې کاکړ صاحب د

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهاند عبدالحی حبیبي مشهورکتاب، «جنبش مشروطیت در افغانستان» یا په افغانستان کې د مشروطیت غورځنګ، د ارواښاد حبیبي صاحب سره د حساسیت او حسادت له امله لوستلې نه وي، نو د فغانستان در مسیر تاریخ کتاب خو به یې حتماً لوستلې وي. آیا د هغه کتاب د دوهم ټوک په ۳۸ مخ کې یې د نادر شاه د دولت په هکله د افغانستان د خلکو د نظر تر سر خط لاندې لوستلې نه دي چې « د هغې ورځې په شپه چې د سپه سالار د پادشاهۍ اعلان وشو. د کابل د (جوانان افغان) د ډلې یو شمیر روشنفکرانو د لیکونکې د لاهورۍ دروازې په کور کې یوه حزبي ناسته جوړه او د نوي دولت په وړاندې یې د خپل دریځ د ټاکلو قضیه طرحه کړه . دا غونډه تر نیمې شپې اوږده شوه، د هغو له ډلې څخه غلام محی الدین خان آرتی وویل چې: د افغانستان مسئله دومره ساده نه ده لکه تاسې چې یې فکر کوئ. دهیواد د مقدراتو په ټاکنه کې یو پټ خارجي لاس لوی رول لوبوي. امانیه دولت د ښه نیت او انقلابي صبغې په درلودو سره، د لږې تجربې خاوند او مغروره وو، باندنیو لاسونو د کورنیو ایجنټانو په لاس بې لارې کړ او په خپلو لاسونو یې د هغه قبر وویست . آیا احمد علی خان لودین د بلدیې رئیس، علی احمد خان والی، شیر احمد خان د دولتی شورا رئیس، ګل احمد خان دضبط احوالاتو رئیس، میرزا محمد یعقوب خان کابلی، حسین افندی د ګمرک مدیر، علی محمد خان د سوداګرۍ وزیر، او په لسهاوو هندوستانیان، حتی د شیر احمد خان (تاجر) او نورو په شان بیسواده کسان څوک وو چې لس کاله د مارانو په شان د دولت په لستوڼو کې ولوبیدل؟ د انګریزانو دولت څنګه په افغانستان کې کورني مترقي پروګرامونه او په باندنیو چارو کې آزاد سیاست

(c) ketabton.com: The Digital Library

زغملې شو؟ آیا هغه بریتانوي هند ته دیوه تیره خنجر په شان متوجه قوي افغانستان لیدلی شو؟ د انګریزانو دولت لس کاله زیار وویست تر څو امانیه دولت او د هغې پروګرامونه له منځه یوسي. تر دې وروسته هغه د افغانستان له لورې ډاډه کیږي، او تاسې به په هیواد کې د یوه داسې مخربه پروګرام د پلي کیدو ننداره وکړئ چې د افغانستان (په تاریخ) کې به یې ساري لږ ولیدل شي .نو ځکه هر هغه ډله یا کس چې د نوي حکومت سره مرسته او ملګرتیا وکړي، داسې معنی به ولري لکه چې په جنایت کې یې ګډون کړې وي».

کاکړ صاحب تاسې به حتماً لوستلي وي چې د هغه مجلس ګډون کوونکي غړي د تاج محمد خان پغمانی، فیض محمد خان باروت ساز، عبدالرحمن خان لودین، او خپله غلام محی الدین خان آرتی په شان مشروطه غوښتونکي د استعمار مخالفه آزادی غوښتونکي د خانداني رژیم لخوا ووژل شول.

محمد نادرشاه په یوه پلمه عبدالرحمن خان لودین، چې د کابل د بلدیې رئیس وو، د دلکشا ماڼۍ ته وروغوښت او رسیدو سره سم یې پوځیانو ته امر وکړ چې په مردکیو یې وولي، او بیا یې مړې ورته په خره په شوربازار کې د هغې میرمنې ته واستوو. تاج محمد خان پغمانی هم پاچا وروغوښت او پوځیانو ته یې امر وکړ چې د شیرپور په غونډۍ کې یې په توپ وروتړي او ټوټې ټوټې یې کړي، چې دا کار تر سره شو. فیض محمد خان باروت ساز چې د خپلواکۍ د جشن په مراسمو کې یې یوه پینه له لاسه ورکړې وه، له یوې پښې په زولنو تړل شوې او د توپ په خوله کې ټوټې ټوټې شو. غلام محی الدین خان آرتی چې څو کاله وروسته له ترکیې څخه هند ته راستون شو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پېښور په ښار کې په مرموزه توګه د يوه ناپېژندل شوي کس لخوا د ټوپک په ګوليو وويشتل شو ، او کله چې په روغتون کې له مرګه راستون شو ، نو بيا په هماغه روغتون کې ددوهم ځل دپاره تر بريد لاندې راغې او ووژل شو. کله چې ارواښاد غبار د استبدادي رژيم سره د نيغ په نيغه مبارزې دپاره له جرمني څخه کابل ته راستون شو، نو سمدلاسه زندان ته واستول شو چې اعدام شي، خو د نادر شاه په وژل کيدو سره له مرګه وژغورل شو او لس کاله يې ځنځيرونه، زندانونه او تبعيدونه وزغمل، ماشومان يې له ښوونځيو محروم او خپلوان يې له دولتي کارونو وويستل شول . دا ټولې وژنې، بنديتوبونه او فراريتوبونه پرته لو کومې محکمې، اسنادو د وړاندې کولو او شاهدانو د شهادته او حتی په مشخصه جرم د تورن کيدو تر سره شول.

- د ارواښاد غبار په متن کې، د کاکړ صاحب د نقل شوي متن په خلاف د ارواښاد محی الدين آرتي وينا داسې لولو چې «د کابل انتخابي نماينده غلام محی الدين خان آرتی، چې د دولت د جنګی مهماتو د اخيستلو دپاره يې شخصاً درې سوه زره روپۍ، منلې وې، چيغې کړې چې "اعليحضرته، ترڅو چې دا په فساد مشهور وزيران محاکمه او اعدام نه شي، په هيواد کې هيڅ ډول اصلاحات امکان نه لري ".
- د کاکړ صاحب دا وينا چې محی الدين بيا کړه چې "لس کاله کيږي چې تاسې اعليحضرت د اداري چارو په اړه قانونونه او مقررې ايستلي دي ، هيڅ د غبار په ليکنه کې نشته. بلکې دا د يوه بل مشروطه خواه، عبدالرحمن خان لودين،ده چې په يوې وروسته غونډې کې يې د کابل د استور په چمن کې د صدارت د دندې په اړوند کړې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- خو شاید د کاکړ صاحب تر ټولو ستر دروغ او تهمت چې د افغانستان در مسیر تاریخ د لومړي ټوک د ۸۱۳ مخ په حواله یې غلام محی الدین خان آرتی پورې تړلې دئ، د اماني رژیم لخوا د زرهاوو کسانو وژل او بندي کول وي. کاکړ صاحب هماغه شان چې د انګریزانو د ایجنټ لیکنه پر منشي علي احمد خان ورتپي، د دغه سترو دروغو او تهمت مسئولیت هم د اروانباد غبار په غاړه اچوي.

واقعیتونه د تل دپاره پټ او پوښلي ساتل کیدای نه شي. د جناب پوهاند ډاکتر محمد حسن کاکړ څخه د کابل پوهنتون د یوه سابقه داره استاد او هیواد د معاصر تاریخ د مؤرخ په توګه نه یوائې دا تمه کیږي چې تاریخي واقعیتونه لکه څنګه چې پیښ شوي دي، پرته له حب او بغض او روابطو، په پوره امانت داری سره تاریخ کې ضبط او ثبت کړي. دوې اوس باید پر خپل دغه ذکر شوي کتاب بیا له سره نوې کتنه وکړي، او یا هم لږ تر لږه د خپلې لیکنې د دفاع په برخه کې کره اسناد او مدارک وړاندې کړي، او که نه نو خپله به په تاریخ کې د یوه داسې تحریف کاره مؤرخ په توګه ثبت شي چې رښتیا او دروغ یې سره ورګډ کړي، تاریخي پیښو ته یې جعلي روایتونه جوړ کړي، او په تاریخ کې یې د دروغو د ثبتولو دپاره جعلي اسناد او سرچینې جوړې کړې دي.

سرچینې

1. د پوهاند ډاکټر محمد حسن کاکړ د ویاړ غونډې راپور، لر او بر ویب پاڼه www.larawbar.net/31617.html
2. پوهاند ډاکټر محمد حسن کاکړ، «د پاچا امان الله واکمنی ته یوه نوې کتنه».

(c) ketabton.com: The Digital Library

3. د شیخ علي محبوب د فارسي څخه د تورن رابرت نوئل ګیرلینګ سکاټ ژباړل شوې، د انګریزانو استخباراتي رپوټ L/P&S/20/B289
4. ډاکټر عبدالرحمن زمانی، «بازنګری دورهٔ امانی و توطئه های انګلیس»
5. دانګریزي استخباراتو محرمانه اسناد ، د بریتانوي هندآرشیف، ۲۱۲ ایف شمیر دوسیه، ۱۹۳۰کال.
6. مجددی، فضل غنی (۱۹۹۷) ، ۳۰۰ و ۳۰۱ مخونه.
7. رشتیا ، سید قاسم (۱۳۷۸) ، ۳۸ مخ.
8. د شیخ علي محبوب د فارسي څخه د تورن رابرت نوئل ګیرلینګ سکاټ ژباړل شوې، د انګریزانو استخباراتي رپوټ L/P&S/20/B289

(c) ketabton.com: The Digital Library

دافغان جرمن انلاین په ویب پاڼه کې د لوستونکو د تبصرو اونظریاتو یوه برخه

له سویډن څخه محترم استاد سیستانی

شخصیت وطن پرست و مدافع سرسخت حق و حقیقت و عدالت جناب فارانی صاحب گرامی عرض سلام و ادب خدمت شما !

از حسن استقبال تان نسبت به نقد عالمانه ورهنمود دهندۀ جناب داکتر زمانی برکتاب (دپاچا امان الله واکمنی ته یوه نوی کتنه) تالیف داکتر حسن کاکر ، سابق استاد پوهنتون کابل، ومقالۀ اینجانب در تائید آن نقد ، تشکر میکنم. خوشوقتم که شخصیتی آتشین قلمی مثل شما ، درمیان همکاران قلمی خود داریم که بدون تعصب، وبدون تمایلات سمتی ،زبانی و منطقه ای، همواره مثل یک سرباز دلیروطن، برمواضع دشمنان این کشوریورش می برد وبدخواهان تاریخ افتخارات این وطن را تار ومار و مجبور به فرار مینماید. تعداد انگشت شماری از قلمبدستان همکاراین پورتال،مثل قطعۀ سربازان آماده باش،همواره مترصد اند تا اگرکسی پا کج بگذارد که خطر شکستن شیشۀ ناموس وطن درمیان باشد خود را به محل حادثه میرسانند وجلو شکستن وبزمین خوردن شیشۀ ناموس وطن رامیگیرند ونمیگذارند که آبروی وطن برباد برود !

دیروزدوست گرانقدری از امریکا برایم زنگ زد وضمن صحبت پیرامون کتاب داکتر کاکر ونقد داکتر زمانی ، گفت: چند سال قبل در یکی از محافل دوستانه ، از داکترکاکربزبان پشتو پرسیدم که جناب داکترصاحب: علامه سید جمال الدین افغان که فخر افغانستان است،موسس افغانستان معاصر را بنام احمدشاه "بابا " نامیده است، ولی چرا شما همواره او را بنام احمدشاه "درانی " مینویسد وبه لقب "بابا " که مردم افغانستان از روی احترام به او داده اند ، یاد نمیکند؟ جواب داد که علامه سید جمال الدین

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصلاً یک ایرانی است ومن او را افغان نمیدانم ودر مورد کلمۀ "بابا " گفت بخاطر این در آخر نام احمد شاه، بابا نمی نویسم که به شهرت آفاقی من لطمه میزند ؟؟؟ دوست من افزود درحالی که در دلم به منطق داکترکاکر می خندیدم، گفتم اینه داکترتاریخ وطن ما که با چه منطقی از خود دفاع میکند ؟؟؟؟؟؟؟؟

له امریکې څخه محترم مهرپور فیض ابادی

چرا ما افغان ها در کوبیدن هم دیگر خود این قدر اشتیاق و عجله داریم ؟ داکتر صاحب زمانی یک کتاب داکتر کاکر را به نقد گرفت و داکتر کاکر هنوز جوابی نه نوشته است که حق اش در پاسخ به این نقد محفوظ است .بیایید این قدر صبر و حوصله داشته باشیم تا اول از هر دو جانب دعوی بشنویم و بعدا اظهار نظر کنیم. من و داکتر کاکر هر دو از استادان سابقه پوهنتون کابل استیم. تا ان جا که من از او شناخت دارم داکتر کاکر یک افغان وطن دوست و بی ریاست.من با قضاوت های ناقدان محترم در مورد شخصیت و یا سوء نیت او در نوشتن این کتاب موافق نیستم. ما انتظار می مانیم تا داکتر کاکر چی جوابی دارد و بعدش هم این ما و شما و این صفحات وبسایت افغان جرمن انلاین.

د امریکې څخه محترمه میرمن ملالی موسی نظام

توصیۀ مطالعۀ دو اثر از دو نویسندۀ خبرۀ افغان:

دوست و برادر معزز، عبدالله جان کاظم،

گرچه قسمتی ازین گفتنی را میخواستم عنوانی هموطنان محترم بیان دارم، بعد از مطالعۀ نظریات سودمند تان خوب است که توضیحی محترمانه برای هردو باشد. درین جای شکی نیست که مطبوعاتیانی که جای پای مستحکم

(c) ketabton.com: The Digital Library

در مطبوعات کشور خویش افغانستان عزیز دارند، فعالیت شان بمنزلهٔ سنگی است که خود بالا انداخته و سر خویش را زیر آن گرفته باشند، چنانچه که از جانب خوانندگان گاهی همراهی و زمانی انتقاد هم می گردند که البته با تفاوت نظریات و مراعات حقوق حقهٔ تفکر و بیان به شیوهٔ اخلاقی، باید هم چنین باشد. ولی اگر هدف و اشتراک در مسائل مربوطه، با انتقاد سالم و آموزنده همراه باشد و کدام منظور آزار، توهین و تحریف رویداد های حقیقی افغانستان عزیز و انصراف از موضوع مورد بحث، منظور طرف مقابل نباشد، نه تنها مباحثات با مراعات اخلاق مطبوعاتی برگزار می گردد، بلکه بیشمار خوانندگان سایت های انترنیتی که مستحق خواندن نوشته ها در چوکات ادب و استدلال منطقی میباشند، از آن فیض برده و خسته، سرگردان و دلگیر نمی گردند.

طوریکه خوانندگان این پورتال جهانی شاهد هستند، بعد از مباحثات و افشاء گریهای تاریخی در مورد«حبیب الله کلکانی» و ارائهٔ نظریات گوناگون، موضوع سوال بر انگیز قتل یا خودکشی مرحوم«محمد هاشم میوندوال» منحیث یکی از شخصیت های سیاسی افغانستان در پورتال، مطرح شد. متأسفانه همانطوریکه دیدیم در همین زمینه اشخاصی که از آزادی بیان صرف آنلاین نمودن حروف و جملات پراگنده ای را برای توهین به اشخاص، مکدر ساختن اذهان خوانندگان و مخصوصاً دور ساختن شان از موضوع مورد بحث، در پلان داشتند قدم پیش گذاشتند، طوریکه واقع نشد که استثناً حتی سطری را با موجودیت«استناد» و اشاره بیک ورق روشنی از تاریخ و استدلال منطقی که حق خوانندگان بود، جمع بندی نمایند.

دیروز که نوشتهٔ شما را در مورد اظهارات نسبی شهود عینی«که ما و شما در جریانات مهمی بوده اییم» و دقیقاً استناد مؤرخین، محققین و صاحب نظران بیطرف و منطقی، از برکت انکشاف مطبوعات، در مورد تاریخ

(c) ketabton.com: The Digital Library

نگاری، مطالعه نمودم، باز هم امیدوار گردیدم که این کاروان پرکار رسیدن به حقایق تاریخ مردم افغانستان، همچنان به جانب منزل مقصود در حرکت می باشد. در مورد موضوعات مورد بحث اخیر، آنچه تا را ایندم یافته ایم، اگر برای سهولت افهام و تفهیم فقط به محتویات هر دو اثر افشاگرانه ایکه الحمدلله نویسندگان شان حیات دارند، مراجعه نماییم، نه تنها به سطور تاریخی که به یک ملت تعلق دارد و مطالعۀ آن وظیفۀ هموطنان شمرده میشود دسترسی حاصل میگردد. بلکه خوانندگان را هم از تحمل مطالعۀ سفسطه سرایی های ضد و نقیض نجات میدهیم؟ این دو کتاب دقیقاً پربار و قابل تعمق همانا یکی اثر شخص تان« زنان افغان زیر فشار عنعنه و تجدد» میباشد. همانطور که برای خودتان هم ابراز داشته ام، بعد از دریافت آن منحیث تحفۀ ارزشمندی از شما، بدون اغراق در دست راست من دایم منحیث ریفرینس معتبری، مورد استفاده قرار میگیرد. در همین معضلۀ مباحثات بدون استناد آقای عبدالله از کلیفورنیا درین پورتال، خوشبختانه موارد استعمال این اثر به اوج خود رسید. کاش شخص صاحب صلاحیتی برسبیل خیرخواهی، محتویات قسمت هایی از تاریخ وابسته به این اثر نهایت«مستند» را که زحمات سالها تحقیق تان را در خود ذخیره نموده، اقلاً در مورد حقایق مبرهن جمهوریت داود خان، برای همین آقای عبدالله از کلیفورنیا بخواند.

اثر دومی ایرا که من طالب العلم بازهم افتخار تحفه ای بی بدیل ازمؤلف و محقق نهایت دانشمند آن محترم «داکتر عبدالرحمن زمانی» را داشته ام، همانا کتاب بسیار مستند و آموزندۀ«بازنگری دورۀ امانی و توطئه های انگلیس» میباشد. تاریخ افغانستان حق یک فامیل، یک سفسطه سرا و یک قوم نیست، اوج و حضیض رویداد های آن متعلق به همه ملت افغان است. یکی از دلائلی که اینقلم با مغرضان و آنانیکه پلان تحریف واقعات تاریخ مملکت را دارند، طرف واقع میشوم، دقیقاً بعد از مطالعات چنین آثاری است که با موجودیت آنهمه اسناد، شواهد و ریفرنس هایی میباشد که

(c) ketabton.com: The Digital Library

محقق و مؤرخ سال های آزگار برای من و شما با استدلال و استناد فراهم نموده است. بعد از مطالعهٔ تألیف با ارزش محترم داکتر زمانی، اعتراف مینمایم که این هیچمدان از نگاه «استناد» و ارائهٔ معلومات معتبر در تاریخ افغانستان که تا حدود دسترسی به اسناد مشهود و معتبر آرشیف هند برتانوی آنزمان هم پیش میرود ، چنین یک اثرآموزنده ، ارزشمند و غیر قابل انکاری را که جهانی معلومات تاریخی «غیر قابل انکار» را به ملت شریف افغانستان پیشکش مینماید ، ندیده بودم. خوب است که به عوض ضد و نقیض گویی هایی که تاریخ را مسخره نموده و به بازی می گیرد ، اوراقی ازین گنجینهٔ رویداد های همان عصر فشرده را بیطرفانه و با خلوص نیت مطالعه نماییم. البته بعد از خواندن، اگر انتقاداتی داشتیم بدون اینکه به کاکا و مامای محقق و مؤرخ توهین نماییم، با شهامت و استدلال برای خود احترام و برای مؤلف معلومات آفاقی «مستند» تقدیم نماییم. البته درین اثر آنانیکه در مورد حقایق تاریخ نادرشاهی هم علاقمند هستند ، با دلایل و استناد آزادانه پا پیش گزارند.

علت پیشکش آثار شما دو محقق و دانشمند پرکار به منتقدین رویداد های عصر نادر شاهی و داود شاهی، اینست که چون هردو از نعمت حیات مستفید هستید و آثار تان دقیقاً با مراجعه و تحقیق بیشمار مراجع و منابع مستند مزین گردیده است. اطمینان داریم که شما و دانشمندان دیگرافغان چون مؤرخ و محقق پرکار محترم اعظم سیستانی و محترم داکتر عبدالرحمن زمانی با خدمات و زحمات متداوم تان در نزد مردم افغانستان از ارج و منزلت زیادی برخوردار هستید ، یقین که پلان روشنی اندازی بر حیات سه شخصیت مطرح و تاریخ ساز وطن که اثر تحقیقی آیندهٔ تان خواهد بود ، راه گشای نسل های بعدی و آنانیکه بدون تعصب تاریخ را برای تاریخ و ملت وابسته به آن میدانند ، میگردد. به آرزوی مؤفقیت های بیشتر و من الله توفیق.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جرمني څخه محترم زلمی‌کرزی

سپاس فروان خدمت بزرگوار محترم ، تاریخ نویس توانا داکتر صاحب عبدالرحمن زمانی !

مقاله اخیر شما را بنام (مروری برکتاب دوره امانی پوهاند کاکر) در پورتال وزین و پرمحتوی افغان جرمن آنلاین با ارآیه اسناد مؤثق و تاریخی مطالعه کردم. این تجسس وتحقیق تاریخ نگاری شما نهایت درخور تمجید ، تقدیر و ستایش است. چند سال قبل من نوشته استاد حسن کاکر را تحت عنوان (پادشاه امان الله واکمنی ته یوه کتنه) مطالعه نمودم، مطالعه این رساله برایم منحیث شاگرد تاریخ دلچسپ بود اما با مطالعه اسناد و شواهد مؤثق تاریخی ارآیه شده داکتر صاحب زمانی، باید بگویم که در هیچ اوراق تاریخی نام منشی علی احمد خان بحیث مشاور دوره امانیه دیده نشده، بلکه محبوب علی شاه سکرتر امور شرقی انگلیس در سفارت کابل بوده است. برای کسانیکه این موضوع مغلق و ناحل بود واضح و آشکارا شد. متاسفانه نوشته استاد کاکر با اسناد و شواهد جعل و نفی برآمد که ازجانب یکتعداد تاریخدانان وتاریخنویسان شهیر کشور هم تأیید شد. خداوند به قلم داکتر صاحب زمانی توانایی بیشتر اعطأ فرماید .

د کالیفورنیا څخه داکتر سید عبدالله کاظم

از همه اولتر از جناب غزنوی غلزی کمال امتنان دارم از اینکه در باره خصوصیات یک سند تاریخی (اسناد اصلی-درجه اول و اسناد فرعی-درجه دوم)از قول یک تاریخدان دانشمند مطالبی را نوشته اند که رعایت آن برای تشخیص یک سند مؤثق تاریخی برای هر محقق حتمی و ضروری است، همچنان کسانیکه دربارۀ مسائل تاریخی مطالبی نوشته اند ، محقق باید توجه کند که نویسنده چه کسی است و موقعیت وی در جامعه چیست؟، چرا

(c) ketabton.com: The Digital Library

نویسنده این اثر را نوشته وآیا او موقف بیطرف دارد و آیا او مقصد سیاسی مشخص در نوشتن اثر دارد ؟ ووو...

از آنجائیکه طی چند دهه اخیر کشور با نشیب و فراز های فروان روبرو شدهاست، نسل های حاضر اغلب شاهدان عینی حوادث بوده اند ، لذا اکثراً میخواهند چشم دیدها ، سرگذشت ها و حتی شنیدگی های خود را در قالب "تاریخ زنده " به قید قلم در آورند. اینکار یک اقدام مفید و خوب است و در حقیقت به حیث "مواد خام" برای یک محقق مسائل تاریخی محسوب میشود و محقق میتواند با استفاده از آن مواد ، مسائل را بررسی نماید و پارچه هایی از این "خاطرات و سرگذشت ها " را که یک با دیگر وفق پیدا میکنند و هر پارچه با پارچه دیگر به اصطلاح سر میخورد ، پهلوی هم بگذارد و با ارائه دلیل و برهان یک "تیزس "تاریخی را از آن اشتقاق و ارائه نماید. در اینجا برای همچو تدقیق لازم است تا محقق روشهای علمی و آفاقی را برای ارزیابی اسناد اعم از خاطرات شخصی نویسندگان، اوراق رسمی ، شهود عینی و بازرسی محل وقوع و سوابق موضوع و نیز اهلیت راویان خاطرات و وابستگی های آنها بکار برد تا واقعیت تاریخی را از مسائل ماورای واقعیت تفکیک و تشخیص نماید. به این اساس میتوان بین "واقعه نگاری" و "تاریخ نویسی " فرق گذاشت.

در این ارتباط یکی از وظایف بسیار مهم یک محقق تاریخ یا به عبارت دیگر یک مؤرخ همانا اتکا به مآخذ و منابع اصلی است و تشخیص منابع اصلی همانطوریکه فوقاً ذکر شد ، محقق را مکلف به تشخیص اعتبار سند می سازد.

در این روزها جناب داکتر عبدالرحمن زمانی یک موضوع بسیار مهم را در ارتباط با یک مأخذ اصلی کتاب استاد محترم جناب کاکر صاحب "نگاهی جدید به حاکمیت شاه امان الله " مطرح بحث قرار داده اند که محتوای کتاب مذکور را زیر سؤال می برد. خوشحال هستم که امروز هموطنان محقق ما با

(c) ketabton.com: The Digital Library

فراخ نظری دنبال اسناد و شواهدی در مسائل تاریخی می گردند که به استناد آن واقعیت های تاریخی را متجلی سازند. این کمینه از جمله اولین کسانی بودم که در سال 2005 حینیکه کتاب "زنان افغان زیر فشار عنعنه و تجدد " را نوشتم، براین نظر که گویا "هیچ سندی در دست نیست که انگلیسها در سقوط دورهٔ امانی دست داشته باشند " انتقاد کردم و آنرا ناموجهه دانسته و دلائلی را ارائه کردم و از آنروز به بعد مرهون زحمات جناب داکتر عبدالرحمن زمانی هستم که با موشگافی ها و رجوع به اسناد معتبر تاریخی در کتاب پرمحتوای خود " باز نگری دورهٔ امانی و توطئه های انگلیس " و نیز در مقاله اخیر خود "مروری بر کتاب دورهٔ امانی پوهاند کاکر " اسنادی را ارائه کرده اند که این کمینه به ماهیت تحلیل و بررسی جناب داکتر زمانی مباهات میکنم.

اکنون طوریکه از ورای بعضی نوشته ها و تبصره های هموطنان عزیز در مسائل تاریخ معاصر کشور در این پورتال بر می آید یک نوع جدل محسوس بین یک عده به طرفداری از یک دوره و برعکس و نیز جانبداری از یک شخصیت تاریخی و یا یک مؤرخ و برعکس در جریان است که خود بیانگر علاقمندی آنها به مسائل تاریخی میباشد و در اثر همین نوع بحث های میتوان به نقاطی دست یافت که تا امروز از نظر ها پنهان بوده و یا کوشیده شده تا از نظر ها پنهان گذاشته شوند. جای مسرت است که این بحث ها موجب میگردند تا واقعیت های تاریخی را از گودال تحریف های تاریخی بیرون آورند و دیدگاه های نوین و مستند را پیکش نمایند.

له هالنډ څخه محترم محمد اياز نوري

درنو افغانانو !

مونږ تاسو د افغان شخصيت او د تاريخ څېړوونکي ډاکټر عبدالرحمن زماني دري برخې ليکنې « پر اماني دورې د پوهاند کاکړ کتاب ته يوه کتنه»

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغان-جرمن په پورتال کې ولوستلې. دلته خلاف کاري او جعل د تاریخ کوم عادي یا د ټیټې کچې افغان ته متوجه نه ده، دا شخصیت د تاریخ متخصص او د کابل پوهنتون پخوانی مشهور استاذ پوهاند محمد حسن کاکړ دئ... !؟.د نورو مهمو تاریخي مسایلو تر څنګ، شاغلي زماني لیکي کله، چې یو وخت دئ هغه د منشي علی احمد په غلط نوم سند د پوهاند صاحب نه د یوه هیواد وال په حیث غواړي، چې وې ګوري،استاذ کاکړ یې د ورښکاره کولو نه انکار کوي آخر ولې... !؟

اوس ښايي، چې مونږ لوستي افغانان ټکان وخورو او خپل د هیواد تاریخ ته بالخصوص د امیر حبیب الله خان د مرګ نه پس،په وړه ځیرتیا رجعت وکړو.

د زماني صاحب د دې ذکر شویو لیکنو نه زه دا نتیجه اخلم، چې غازي اعلیحضرت امان الله مرحوم سره د انګرېزي استعمار ګرو دشمني په کومه کچه وه او دوی په کوم مهارت د اماني په حکومت کې جګپوړي کسان خپل جواسیس استخدام کړي ول، چې دا لړی د استحدام دغه تر نن پورې دوام لري.

له امریکې څخه محترم غزنوی غلزی

نقل قول محترم داکتر صاحب زمانی از استاد کاکر و اینکه انگلیس نا آرامی را در افغانستان نمیخواست تصادفا بسیار شباهت دارد با گفتار جنرال مشرف در مورد افغانستان در سال 2007:

Pakistan needs peace and stability in Afghanistan, the president told United States Senator Hillary Rodham Clinton, who met him here after a visit to Kabul, the government said in a statement on Monday.

http://www.hindustantimes.com/nm21/pak-for-a-stable-afghanistan-musharraf/article1-199830.aspx

ترجمه مفهوم -نه لغت به لغت - نقل قول بالا:

(c) ketabton.com: The Digital Library

" دولت پاکستان در یک بیانیه صادر شده در روز دو شنبه اعلان کرد که رئیس جمهور (جنرال مشرف) به سناتورهیلری رادهم کلنتون اظهار داشت که پاکستان به صلح و ثبات در افغانستان ضرورت دارد. بر اساس اعلامیه مذکور رئیس جمهور پاکستان این اظهارات را شام یکشنبه به سناتوران امریکائی اظهار داشت که بعد از یک سفر به کابل به دیدن وی آمده بودند. "

در حالتی که به ما افغانها و تمام دنیا معلوم است و معلوم بوده است که دولت اختراعی پاکستان از روز اول برای ایجاد تخریب و دوام طرز دید انگلیس در منطقه بوجود آمده است و میراث خورهمان طرز دید است و در هر دوره تاریخ به همان ترتیب عمل کرده است. نقش پاکستان در بوجود آوردن- تمویل – تربیه و هدایت طالبان برای تخریب و تجزیه افغانستان با همکاری مهره های کهنه تربیه شده در پاکستان در نقش های نمایشی ضد پاکستان ، به افغان ها و بسیار مردم جهان روشن است و اظهارات خواست آرامی و ثبات در افغانستان از طرف پاکستان در افغانستان بی معنی و دروغ است.

بر همین اساس نظر انتقادی داکتر صاحب زمانی بجا و درست است که این ادعای داکتر صاحب کاکر در صفحه 139 کتاب کاکر صاحب که انگلیس ناآرامی و بی ثباتی در افغانستان تحت قیادت امان الله خان غازی را از ترس بی ثباتی در هندوستان تحت اداره اش نمیخواست ، بر مبنی هزاران شواهد و اسناد و بر اساس روایات مستند و بر اساس منطق یک ادعای نادرست است.

له امریکې څخه محترمه میرمن ملالی موسی نظام

برادر محترم، آقای غزنوی غلزی،

اینجانب هم مانند مؤرخ و محقق پرکار و خبره، محترم آقای اعظم سیستانی نظریات و تبصره های تان را در مورد جریانات وطن مطالعه نموده و از آن

(c) ketabton.com: The Digital Library

فیض میبرم. در زمینهٔ این که هر ادعایی در مورد تاریخ افغانستان باید مستند بوده و در صورت ضرورت، سند و یا رهنمونی ای قابل پذیرش و منطقی در زمینه ابراز گردد تا صحت یا نقض موضوع مورد بحث به جایگاه اصلی رهنمونی شده و مورد قبول واقع گردد ، کاملاً با شما موافق هستم. موضوع دانشمند و محقق داکتر عبد الرحمن زمانی و اثبات قسمت مهمی از اسرار و افشاگری های تاریخ عصر امانی، قابل دقت و تقدیر است و اینکه محترم سیستانی ازینکه بر ادعای داکتر حسن کاکر، دو شخصیت ملی و مهم این عصر را که مرحومان محمد ولی خان دروازی و غلام صدیق خان چرخی باشند ، در اخیر بر علیه اعلیحضرت غازی امان الله خان، تصور نموده است و این موضوع را ابراز مینماید ، نهایت صداقت شان را در اتکاء به واقعیت های تاریخ مملکت میرساند.

با عزت باشید.

محترم غزنوی غلزی ساکن امریکا

استاد محترم سیستانی صاحب،

این بزرگواری و شهامت شماست که عالمانه و با شهامت اظهار میدارید که بر کتاب داکتر کاکر استناد کرده بودید ، اما وقتی سند و تحلیل و استدلال منطقی داکتر صاحب زمانی که وی هم بعد از کوشش زیاد سند اصلی را بدست آورده و تحلیل و تجزیه کرده اند ، در پورتال وزین افغان جرمن آنلاین مطالعه و از نظر عالمانه خود تحلیل کردید به نتیجه گیری رسیدید که داکتر صاحب زمانی با استفاده از منبع اصلی نتیجه گیری درست کرده است و باید گفته شود که قضاوت شما درست است. شما با همان ترتیب مطالعهٔ تاریخی به درستی عمل کرده بودید که در استناد به اسناد درجه دو اعتبار نویسنده را در نظر گرفته بودید . اینجانب منحیث یک قربانی تجاوز روس ها نتوانستم به تحصیلات بالاتر از لیسانس فاکولته حقوق برسم و سالها در

(c) ketabton.com: The Digital Library

دربدری مهاجرت و امرار معاش فامیل مصروف گردیدم و بلاخره در سن پیری پنجاه و چار سالگی 4 سال قبل توانستم یک ماستری بدست بیاورم. و اکثر این تبصره های که مینویسم از تجربه تازه شاگردی است نه پختگی.
و در همین جریان درس و تحقیقات شاگردی استادان فاکولته در امریکا به ما در مور اسناد تاریخی هدایاتی میدادند که بر اساس آن معمولا دو نوع اسناد تاریخی مورد ستناد قرار میگیرد:

1. اسناد اصلی-درجه اول Primary
2. اسناد فرعی- درجه دو Secondary

در مورد اسناد اصلی و درجه اول هدایات زیاد است و اولتر از همه اسناد اولیه از نظر نویسنده سند تحلیل و تجزیه شود و سوال شود :

A. نویسنده چه کسی است؟ موقعیت وی در جامعه چیست؟
B. چرا نویسنده این اثر را نوشته است؟ آیا وی موقف بیطرفی دارد ؟ آیا وی کدام مقصد سیاسی وغیره از نوشتن این اثر دارد ؟
C. برای چه کسانی نوشته شده است ؟کدام خواننده ها را در نظر دارد ؟

همچنان هدایاتی در مورد تحلیل و تجزیه سند اولیه و اصلی از نظر منطق، از نظر مقایسه به دیگر آثار و روایات وغیره نیز موجود است.

بنا بر آن کتاب سقوط امان الله که به توطئه استخبارات انگلیس بنام کتاب نوشته شده توسط منشی امان الله خان شهرت یافته بود منحیث یک سند اصلی و درجه اول حساب میشود .

جناب شما استاد سیستانی و ما همه بر تحلیل و نوشته استاد کاکر استناد کرده بوده ایم به این امید و اعتبار که وی سوال ها و تحقیات بالا را در مورد این سند اولیه انجام داده است. داستان کوشش محترم داکتر صاحب زمانی که سند اصلی را از داکتر کاکر برای مطالعه و تحلیل قرض بگیرد به وضاحت نشان میدهد که داکتر کاکر بالای سند اصلی خود اعتبار نداشته است. و بنا بر آن به بسیار روشنی دیده میشود که شما استاد سیستانی

(c) ketabton.com: The Digital Library

منحیث یک استاد واقعی سوال بعدی را مطرح کرده اید که چرا پوهاند کاکر یک سند تحریف شده را منحیث یک سند معتبر معرفی کرده و بر امان الله خان غازی از نظر انگلیسی قضاوت کرده است.

له سویډن څخه محترم استاد سیستانی

یکی از هموطنان دقیق النظر ما آقای غزنوی غلزی میباشند که گرچه کم مینویسند ولی آنچه در دریچۀ نظرسنجی مینویسند ، خیلی پخته وسنجیده مینویسند. تبصرۀ اخیر شان برمقالۀ جناب داکتر زمانی بسیار بجا و با دقت لازم به نگارش آمده است. من قصد داشتم همان روز به تائید ایشان نظرم را در مورد مقاله محققانه ومستند ومستدل آقای داکتر زمانی بنویسم، ولی از آنجایی که درسفری بودم ونیز کمپیوترم نزدم نبود ، نتوانستم نظرم را بنگارم .

چیزیکه مرابعد ازمطالعه این مقاله خیلی متاثر ساخت اینست که چرا درحق تاریخ کشورما از جانب کسی که داکتر تاریخ است وسالهای زیادی در پوهنتون کابل مشغول تدریس تاریخ بوده چنین خیانتی سرزده و چیزهای به خورد شاگردان و علاقمندان تاریخ کشور داده است که براساس این مقاله تحریف تاریخ شمرده میشود ، نه حقیقت تاریخ.

مقاله داکترصاحب زمانی نه تنها نقش مخرب انگلیس را دربرانگیختن شورش های ضد حکومت امانی برملا میسازد ،بلکه نشان میدهد که چگونه تبلیغات تفتین آمیز جواسیس انگلیس درافغانستان بجای حقایق تاریخی بخورد مردم ونسل های جوان از سوی کسانی داده میشود که متاسفانه در پیشوند نام خود القاب داکتری دارند.منظورجناب داکترکاکر است که ایشان با وجود فهم ودانستن این نکته که کتاب سقوط امان الله خان بوسیله یکی از جواسیس انگلیس درکابل(شیخ محبوب علی شاه) نوشته

(c) ketabton.com: The Digital Library

شده است، واز سوی یک نفراجنت دیگرترجمه شده و آنرا بنام علی احمد منشی آخرین روزهای امان الله خان درقندهار ثبت کرده است تا نشان داده باشد که روایاتی که در مورد شورش شینوار گزارش می یابد ،از زبان نزدیک ترین کارکنان شاه امان الله گزارش داده میشود تا باور خواننده را به روایت های درج شده جلب نماید. دراین روایات از زبان علی احمد خان گفته شده که شورش شینوار بوسیله غلام صدیق خان چرخی(وزیرخارجۀ دولت امانی وباجۀ شاه امان الله خان) که مربوط به حزب جمهوریت برهبری محمدولی خان بود ،صورت گرفته است. سوال اینست که چرا آقای داکترکاکر نویسنده اصلی کتاب را که یکی ازکارمندان انگلیس در سفارت آنکشور در کابل بوده بخوانندگان کتاب خود معرفی نکرده ونوشته های او را بصورت اطلاعات موثق در کتاب خود انعکاس داده است؟ هدف شان از اینکار چی بوده است؟ ایا این کارشان جعل وتحریف تاریخ نیست؟ آیا او این کار را در سایر کتب خود نیزمرعی داشته است؟

متاسفانه من یکی از کسانی ام که کتاب داکترکاکر (دامانی دوری ته یوه نوی کتنه) را خوانده ام ودر مقالاتم بدان استناد جسته ام.. براساس نوشته های داکترکاکر ذهنیت من نسبت به غلام صدیق خان چرخی ومحمدولی خان دروازی خراب شده تا آنجا که من در یکی ازمقالات خود به حواله داکترکاکر یکی از علل سقوط دولت امانی را مخالفت محمدولی خان دروازی وغلام صدیق خان چرخی ومحمد یعقوب خان وزیردربار دولت امانی گفته ام. وحال که براساس تحقیقات داکتر زمانی معلوم گردید که نویسنده اصلی کتاب، علی احمدخان غزنی چی نه، بلکه یکی از جواسیس انگلیس بوده است .البته با نشان دادن نویسنده اصلی از اعتبار کتاب کاسته میشد وخواننده میدانست که دراین کتاب نیات استعماری نهفته است، طبیعی بود که خواننده به محتویات آن اعتبار نمیکند ،مگرمتاسفانه آقای داکترکاکردر واقع یک جعل تاریخی را بخورد خوانندگان داده است که نمی باید این کار را میکرد.من میخواهم بدینوسیله آن سخنانم را به آدرس آن دو شخصیت ضد

(c) ketabton.com: The Digital Library

استعماری پس بگیریم وشماتت وندامت این کار را برخ آقای داکترکاکر بکشم. زیرا اگر داکترکاکر نوشته این جاسوس کارکشتهٔ انگلیس را ،بنام منشی دربار شاه امان الله درکتاب خود انعکاس نمیداد شایدانسانهای بسیاری مثل من فریب بمیخوردند.. خداوند برقلم وبرعمر داکترزمانی خیر وبرکت نهد که ماهیت کتاب سقوط امان الله رایکجا با پنهان کاری وتحریف تاریخ از سوی داکترکاکر،برملا نمود و عالمی را از گمراهی وجعل خوانی نجات داد.

له امریکې څخه محترم غزنوی غلزی

تحلیل عالمانه جناب داکترزمانی در مورد کتاب استاد کاکر و استناد داکتر کاکر بر یک سند خاص ، یک تحلیل ارزشمند و قابل قدر است. یک مورخ ضرورت به اسناد و مدارک برای نوشتن تاریخ دارد ، اما درک چگونگی اسناد وتحلیل و تفسیر اسناد وظیفه مورخ است تا باشد که اسناد برای تشریح تاریخ واقعی مورد استفاده درست قرار بگیرد. در این نوشته عالمانه جناب داکتر زمانی به صورت علمی و منطقی سند مورد استفاده استاد کاکر را در رابطه با نویسنده آن ، اوضاع آن زمان ، نقش دولت انگلیس و اینکه آیا شخص مدعی نوشتن آن سند از نظر منطق و امکانیت عینی توانائی آن را داشت به درستی مورد تحلیل قرار داده است. جیمز لورینس ـ James J. Lorence یک استاد پوهنتون وسکانسن امریکا ، نه آمریکا ، در یک مضمون در مورد استفاده مورخ از اسناد برای توضیح و تشریح تاریخ چنین نوشته است:

A document, then, is quite meaningless until the historian deciphers it through a thought process that screens for motivation, bias, intent, and context.

http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED214813.pdf

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترجمه مفهوم، نه لغت به لغت، مطلب بالا : " یک سند بکلی بی معنی است تا زمانی که مورخ سند متذکره را در جریان یک عملیه تفکر و تعمق مطالعه و تحلیل و تجزیه نماید ، و قصد نویسنده سند در نوشتن آن سند ، طرفداری و دشمنی نویسنده آن سند در مورد موضوع سند ، و اینکه سند مذکور اصلا به کدام مفهوم و محتوی نوشته شده است تحلیل و تجزیه و تفسیر نماید. "

در همین ارتباط وقتی هموطنان ادعای میر محمد صدیق فرهنگ را در مورد رجوع شهید میوندوال به نزد اوشان در زمانی که وی سفیر افغانستان در یوگوسلاویا بوده است و ادعای قصد کودتا برضد شهید سردار محمد داود خان در کتاب تاریخ فرهنگ میخوانند ، با در نظرداشت سابقه مستند دشمنی فرهنگ با میوندوال و با درنظر داشت اینکه فرهنگ سفیر داود خان بوده است و فرهنگ سابقه روابط با پرچمی ها داشت از نظر منطق قبول کرده نتوانسته اند.

بر حسن تصادف در همین زمان نشر مقالات جناب داکتر زمانی در این پورتال وزین افغان جرمن ، مقالات استاد محترم و دانشمند داکتر کاظم نیز نشر شده و به بسیار وضاحت دیده میشود که استاد کاظم برخلاف داکتر کاکر ، نویسنده کتاب را معرفی درست کرده و هم کتاب را تحلیل علمی کرده و نتیجه گیری درست تاریخی نموده اند. شهید عزیزالرحمان الفت جان خود را در راه افشای حقایق تا آن اندازه ای که میدانست فدا کرد و کتاب وی خود سند معتبر تاریخی است که استاد کاظم با توضیح مسائل و تارخ نشر و زمان شهادت عزیزالرحمان الفت بحث تاریخ شروع جهاد را مستند ساخت و بدون زیاده روی نوشته اش را خاتمه داده است.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریمه برخه: پدې هکله د پوهانو مقالې

گرانو هیوادوالو، د ډاکترکاکړکتاب دخپل دماخذو فهرست څخه ایسته کړی !

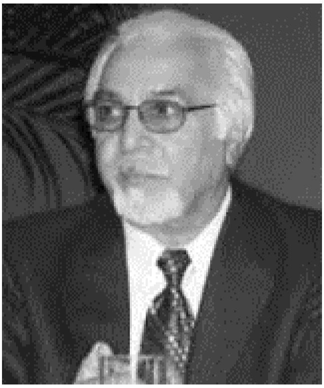

لیکوال:کاندید اکادمیسین سیستانی ژباړونکی:زلمی کرزی

[دډاکترکاکړکتاب (دپاچا امان الله واکمنی ته یوه نوی کتنه) دډاکترصاحب عبدالرحمن زمانی دعالمانه نقد اوکره کتنی وروسته ،نور دیوه تاریخی اثرپه توګه ارزښت او اعتبار نلری. اودغه کتاب دهیواد په تاریخ کی دیوه ماخذ په توګه بیله دځوان نسل دګمراهی څخه بله ګټه نلری ،دغه کتاب ما د داکټرزمانی دکره کتنی د دریمی برخی په لوستلو سره دخپلو کتابونو څخه ایسته کړ،او په کثافت دانی کی می واچاوه. خدای تعالی دی د داکټرزمانی پرقلم او عمرخیراوبرکت کښیږدی چی دامان الله دسقوط دکتاب ماهیت یی د ډاکترکاکړد تاریخ د تحریف او پټوکارونو سره یوځای څرګند کړاو خلک یی دګمراهی اوجعل لوستلو څخه وژغورل.]

(c) ketabton.com: The Digital Library

دژباړونکي تذکر:

په افغان جرمن پورتال کې د محترم کاندید اکادمیسن محمد اعظم سیستاني صاحب مقاله (ګرانو هیوادوالو د ډاکټر کاکړ کتاب د خپل فهرست او مأخذ څخه ایسته کړئ !) ترسرلیک لاندې ما ولوستله. ډیره په زړه پورې لیکنه وه. په رښتیا هغو افغانانو ته چې په اماني دوره کې د انګلیس جاسوسي ،خیانت او توطیو په باره کې معلومات نلري دهغوی د پوهاوی لپاره د دغې مقالې لوستل دیرګټور دی. په تیره بیا د ښاغلي ډاکترزماني صاحب دغه فرهنګي خدمت د قدر او ستاینې وړ بولم ،چې د اماني دورې تیاره پاڼه یې روښانه کړه .همدا رنګه د افغانستان په دننه او بهرځوانانو او راتلونکې نسل ته باید تاریخي مستند حقایق ولیکل شي ، په جعلي لیکنو باید د دوی افکار مغشوش نشي.

د ښاغلي سیستاني صاحب یې کورودان چې هره ورځ خپلو هیوادوالو ته تاریخي حقایق لیکي او هم د هیواد بې هویتو او پردو یو ګوداګیانو په مقابل کې ټینګه قلمي مبارزه کوي. د لوی خدای څخه ده ته په دغه فرهنګي خدمت کې لا زیات سرلوړي او بریالیتوب غواړم. ما د ښاغلي سیستاني مقاله په پښتو ژبه وژباړله ،هیلمن یم ګرانو لوستونکو ته په زړه پورې وي.د ده روغتیا او سلامتیا زما هیله ده . د لوی خدای څخه ده ته د اوږد عمر دعا کوم. تل ترتله په ښه نوم پاتې ښاغلي - زلمی کرزی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمقالی دمتن ژباړه:

ډاکټرکاکړد۱۹۲۰کلونو په لسیزه د تاریخ په څانګه کی یود تعلیم یافته ءواستادانو څخه دی.نوموړی یوازنی استاد دی چه دتاریخ په څانګه کی په انګلستان کی یی لوړی زده کړی سرته رسولی دی.د ادبیاتواو بشری علومو د پوهنځی زیاترو محصلینو هغه ته دیوه پوه او د تاریخ دمتخصص په سترګه کتل. اوهغه ته یی در ناوی درلود ما هم ډاکټرکاکړته ښه نظردرلود اوهیلمن وم. خوهیڅکله می د تاریخ په برخه کی د ده یوه مقاله چه د تاریخ لیکلو میتودولوجی بیان کړی نه ده لوستلي.

په ۲۰۰۰میلادی کال کی دلومړی ځل لپاره می سترګی دداکټرکاکړپریوه رساله (افغان ، افغانستان ،افغانها وتشکیل دولت درهندوستان ،فارس وافغانستان) ترعنوان لاندی روښانه شوی اوهغه می ترنظر تیرکړ،دغه رساله دیوه اوږد عنوان سره د محتوا له مخی یو ډیرکمزوره اثردی اوډیری نیمګرتیاوی لری .هیلمن وم چه ډاکټرکاکړدافغان اوافغانستان دکلموپه باره کی د داخلی اوبهرنی معتبرو تاریخی متنونوڅخه بشپړ بیان لوستونکوته وړاندی کړی وای، له بده مرغه چی ده هڅی نه دی کړی.

په هندوستان اوفارس کی د افغانانو د دولت دجوړښت موضوع دومره لنډه ،سطحی اونیمګړی ده چی حتی ددولسم ټولګی دلکچرد نوټ لپاره هم لږ دی. دغه اثر په لومړی سرکی خطاطی شویدی ، او بیا د آفیست په ډول چاپ شویدی. زما په اند د ډاکټرکاکړ ځائ یی په تاریخ لیکلوکی ډیررا ټیټ کړی دی . دومره پوه شوم چه دی په تاریخ لیکلوکی د زغم او دحوصلی خاوند څیړونکی نه دی ،دهیواد د تاریخی مسایلو په بیانولوکی آن دپوهاند حبیبی دشاګرد حبیب الله رفیع په اندازه هم قوی استدلال او دبیان جرئت نلری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دډاکټرکاکړ دویم کتاب چه زما لاس ته راغی (دپاچا امان الله واکمنی ته یوه نوی کتنه) ووٌ ،دومره وخت می پیدا نکړچی هغه ترپایه ولولم خو د امانی دولت پرضد دشینوارودښوربنت برخه او په هغه کی یی دمحمدولی خان دروازی اوغلام صدیق خان چرخی اونور دمنشی علی احمد خان له قوله لمسونکي بلل شویدی ولوستل .حتی په یوه مقاله کی یی (آیا محمدولی خان دروازی درسقوط دولت امانی نقش داشت؟) په هغه لاس وند اونقل قول می خپلی مقالی ته اعتبار ورکړ . له هغه وخت ۲۰۰۵څخه چی ما د ډاکټرکاکړدکتاب دغه برخه ولوستله ،زما ذهنیت محمد ولی خان دروازی او غلام صدیق خان څرخی ته ډیرخراب سو. په رښتیا سره زما په زړه کی ددغوکسانو په مقابل کی د نفرت او کرکی احساس پیدا سو، خو وروسته د کاکړپرکتاب باندی دښاغلی ډاکټرزمانی دمستند اومستدل عالمانه نقد په لوستلوسره جوته سوه چی دکتاب اصلی لیکوال علی احمد خان غزنی چی نه دی ، بلکی شیخ علی محبوب په کابل کی دانگلیس دجاسوسانو څخه دی . ډاکټرکاکړ په پوهاوی سره دانګلیس دجاسوس لیکنه لوستونکوته وړاندی کړی ده . دډاکټرزمانی دکره کتنی له مخی څرګندیږی چی دکتاب متن (دپاچا امان الله واکمنی ته یوه نوی کتنه) سل په سل کی دانګلیس په ګټه اود دوهمی مشروطی دغورځنګ او دهیواد دخپلواکی دمحصل پاچا امان الله پرضد دی. کوم شی چی زه ډیرخواشنی کړم دادی چی ولی زمونږ دهیواد د تاریخ په حق کی د داسی سړی له خوا چی هغه د تاریخ ډاکټردی او زیات کلونه د کابل په پوهنتون کی د تاریخ دمقام خاوند ووٌ، داسی خیانت وکړاو داسی شیان یی دهیواد د تاریخ مینه والو او شاګردانو ته وړاندی کړل چی د ډاکټرزمانی دمقالی په اساس د تاریخ تحریف شمیرل کیږی نه دتاریخ حقیقت.

البته که ډاکټرکاکړد(امان الله خان سقوط) کتاب چی منشی علی احمد خان ته یی نسبت ورکړی دی نقد یی پرلیکلی وای او دهغه ماهیت یی څرګند کړی وای، طبعاً د کتاب اعتبارکم کیدی او لوستونکی پوهیدل چی په دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کتاب کی استعماری نیتونه پټ دي، طبعیي وه چی لوستونکو د کتاب متن او محتوا ته اعتبارنه ورکاوه. خوله بده مرغه ډاکټرکاکړپه ربنتیاه سره یو جعلی تاریخ، لوستونکو ته وړاندی کړ. ده باید دغه کارنه وای کړی. زه خپلی خبری دهغو دوضد استعماری شخصیتونو په باره کی چی ما کړی دي بیرته اخلم، او د دغه کار پښیمانی او ندامت د ډاکټر کاکړ مخ ته ایږدم، ځکه که ډاکټرکاکړدانګلیس جاسوس لیکنه دپاچا امان الله دمنشی په نامه پخپل کتاب کی نه وای لیکلای، ښایي ډیروانسانانولکه زما په شان ډوکه او فریب نه وای خوړلای.

د داکترصاحب زمانی نقد نه یوازی دانګلیس د وران کاریو ونډه د امانی دولت دښورښتونو په را پارولو کی ښکاره کوی ،بلکه دا څرګندوی چی په افغانستان کی دانگلیس د جاسوسانو د فتنی اچولو تبلیغات د تاریخی حقایقو پرځای خلکو او نوی نسلونوته دهغو کسانو له خوا ورکول کیږی چی له بده مرغه دخپل نوم په سرکی ډاکټری لقبونه لری. منظورجناب ډاکټرکاکړ دی، چی دوی سربیره ددغه ټکی په پوهاوی سره چه دامان الله خان دسقوط کتاب په کابل کی دانگلیس یوجاسوس لیکلی دی او د یوه بل اجنټ په واسطه ژباړه سوی دی اوهغه یی په کندهارکی دامان الله خان دآخری ورځو د منشی علی احمد په نامه ثبت کړی دی، څودا جوته کړی هغه روایتونه اوخبرونه چی دکابل دشمال اوشینوارو دښورښتونو په باره کی ورکړل شویدی ، دپاچا امان الله له نږدی کسانو له خوا ورکړه شویدی، څو دلوستونکو باور په درج شوی روایتونو سره را جلب کړی . په دغو روایتونوکی دعلی احمدخان له خولی څخه ویل شوی دی چی دشینوارو ښورښت دغلام صدیق خان چرخی (دامانی دولت دبهرنیو چارووزیر اودامان الله خان باجه) او دجمهوریت دگوند په تړاو چی محمدولی خان یی مشرو، له خوا ترسره شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه داده چي ولې ډاکټرکاکړدکتاب اصلي ليکوال چي په کابل کی د انګليس دماموړينو څخه و دکتاب لوستونکو ته ندی ورپيژندلی. اودهغه ليکنی يی د ثقه اطلاعاتو په ډول ليکلی دی؟ د دغه کار څخه د ده هدف څه شي وو؟ آيا دغه کاردتاريخ تحريف اوجعل ندی ؟ آيا هغه دغه کار ده په خپلونورو کتابوکی هم تطبيق کړی ندی ؟

ولی ډاکټرکاکړکله چي ډاکټرزمانی پردغه اثرشک پيدا کړ او اصلی متن يی دده څخه وغوښت ځوهغه وګوري ،

دغه اثريومحترم هيوادوال ته يی ورښکاره نکړ؟که ډاکټرکاکړد دی کتاب دليکلو څخه سوؤ نيت نه درلوداي ولی هغه ليکنه دمخه تردی چي موضوع رسوايي ته راووزی دده په اختيارکی يی ورنکړه ؟

دډاکټرعبدالرحمن زمانی د تحليل اونقد په دريمه برخه کی ځوټکو زما پام راواړاوه .اړينه يی بولم چي پرهغه لږڅه تم شم. د زمانی په نقد کی دکاکړله قوله ويل کيږی : «ما تراوسه داسی لاسوند(سند) ندی ليدلی چي ښکاره کړی چي انګريزان پاچا امان الله خان دسقوط په توطيه کی لاس ولری.»

په دغه باره کی بايد دجناب ډاکټرڅخه پوښتنه وشي چي آيا انتظار لری د برتانوی هند دآرشيف اسناد اومدارک اويا دلندن دموزيم آرشيفونه پخپله حرکت وکړی ، او د۸۰ او۹۰ کلونو ګرزاوخاوری له خپله ځانه ليری کړی، تاسوعاليجناب ته راسی او ووايي چي هو،مونږ دانګليس دتؤطيو پټ اسناد يو، چي ستاسو حضورته مشرف سوی يو، مونږ وګورئ . داکټرکاکړځوځله په خصوصی مجلسونوکی خپلودوستانوته ويلی دي چي ما دبرتانوی هند ټول آرشيفونه ليدلی دی ترڅو د امانی دولت پرضد دانګريزانو دتوطيو اسناد لاس ته راوړم ،خو دی داسنادو په کشف بريالی سوی نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو زه وایم چه ډاکترکاکړ پخپله ادعا کی صادق او رښتونی ندی، اورښتیا نه وایی. د دی لپاره زه یو ژوندی شاهد اورښتیاویونکی پیژنم ،چی د کاکړ ادعا غلطه ثابتوی. دکابل پوهنتون پخوانی استاد داکترخالق رشید چی دحامدکرزی دحاکمیت په کلونوکی په نوی ډهلی کی ،دجواهرلعل نهروپه پوهنتون کی استاد و، هغه د افغانستان دتاریخ سره ډیره مینه لری او دافغانستان د ۱۹ او ۲۰ پیړیو د نوی ډهلی دموزیم تخمین سل زره آرشیفی اسناد د ورکیدلو څخه ژغورلی دي. په تیر دسمبرکی یی ما ته په تلفن کی وویل :چی شاغلی کاکړ دهند دملی موزیم دآرشیف یوازی او یوازی اته سندونه لوستلی دی او په آخرکی یی لاسلیک کړی دي ، نهم سندی ی لا ندی لوستلی،که نوموړی داکترنهم لوستلی سند راښکاره کړ، او زما ادعا غلطه ثابته کړه، زه حاضریم دټولوافغانی عالمانواوپوهانو په مخ کی خپله دوکتورا دیپلوم ځیری کړم اودهغه څخه بخښنه وغواړم ،دی باید دا ونه وایی چی دبرتانوی هند ټول آرشیفونه می لیدلی دی ، کوم سند می پیدا نکړچی دامانی دولت پرضد د انګلیس توطیه ښکاره کړی. دغه یوه بی معنا او دحقیقت څخه لیری ادعا ده.

زه د استاد خالق رشید په خبرو بشپړ باورلرم. داکترخالق رشید یو رښتیا ویونکی اووطن پال انسان دی. هغه په تیر دسمبرکی دیوی ځیړنیزی مقالی په ترځ کی د(بابا جان) افغانی میرمنی په باره کی چی دخپل عصرد روحانیت پاچا وه ،وویل :دهند دملی موزیم آرشیف دشلوزرونه زیات اسناد چی دافغانستان سیاسی پیښی بیانوی فوتوکاپی کړل او له ځانه سره می راوړل اوددوی په ژباړه بوخت یم اودغه دافغانستان د ۱۹او۲۰پیړیو تاریخ دی.

دداکترخالق رشید ددغو خبروڅخه دی پایلی او نتیجی ته ورسیدم چی ډاکټرکاکړاصلاً دتاریخی ځیړونو اود تاریخ دمسلک سره علاقه نلری . دامانی دوری تاریخ دهیواد د نورو دورو په پرتله زمونږ د تاریخ یوه طلایی دوره شمیرل کیږی ،دی نه یوازی کومه علاقه ورسره نلری بلکی له بده مرغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

له هغه سره دښمني کوي . اوددغو دشمنيو بيلګي دداکټرزماني دنقد په دريمه برخه کي دلوستلو وړدي.

سربيره پردي، داکترصاحب کاظم د ۱ /۳ /۲۰۱۵ د افغان جرمن پورتال په نظرياتو برخه کي ليکلي دي :«دتاريخ دڅيړونکي يو دمهمو دندو څخه يا ديوه تاريخ پوه اتکا پرمعتبرو سرچينواو اخذونو باندي ده، اود اصلي سرچينو تشخيص څنګه چه پورته وويل سول ،څيړونکي دسند داعتبار وتشخيص ته مکلف کوي . پدغو ورځوکي جناب داکترزماني يوه مهمه موضوع دکتاب داصلي ماخذ په اړوند دپاچا امان الله حاکميت ته نوي کتنه دبحث لپاره مطرح کړي ده .چي دکتاب محتواي ترسؤال لاندي ده .خوشحال يم چه نن ورځ څيړونکي هيوادوال په پراخ نظرسره په تاريخي مسايلو کي لاسوندونه اوشواهد وپلټي . چي په دغو اسنادوسره تاريخي واقعيتونه را برسيره کيږي.زه خپله دهغو کسانو څخه يم چي په کال ۲۰۰۵کي کله چي ما (زنان افغان زيرفشار عنعنه وتجدد) کتاب وکيښ، پدغه نظر چي هيڅ لاسوند په لاس کي نسته چي انګريزان دي داماني دوري په سقوط کي لاس ولري ،نيوکه وکړه او دليلونه مي وړاندي کړل،اوله هغي ورځي وروسته دداکټرعبدالرحمن زماني د زيار او زحمت مرهون يم.او د تاريخي معتبرواسنادو پربنسټ يي پرمحتواکتاب (بازنګري دوره اماني وتوطيه هاي انګليس) وکيښ.اوهم يي دکاکړپرکتاب اماني دوري باندي مستنده مقاله وليکله ،زه د داکټرزماني په ليکنه او تحليلي ماهيت ويارکوم.»

بل مهم ټکي چي پرهغه باندي لږڅه تم سم دادي چه کاکړدکتاب په نقد کي دهيواد دخپلواکي اخيستل دامان الله

زړورتوب او د مشروطه غوښتونکو دسربښندونو او قربانيو محصول نه ګني . کاکړليکي :«افغانان دپاچا امان الله په مشرتوب سره د ۳۹کلنو وروسته دجنګ اوسولي له لاري بريالي سول او دانګريزانو څخه يي بشپړه خپلواکي ترلاسه کړه» (دداکترزماني مقاله،دريمه برخه.)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دډاکټرکاکړ د۳۹کلنو دجنګ اوسولی څخه مقصد څه دی ؟ دامیرعبدالرحمن دواکمنی څخه (۱۸۸۰)بیا دامیرحبیب الله خان تروژلو(۱۹۱۹)، پوره ۳۹ کاله تیریږی .۳۹کلونه د دغو دو امیرانو په واکمنیوکی دهیواد دخپلواکی لپاره له انګریزانو سره کوم جنګ نه دی شوی ،څو امان الله خان دجنګ مشرتوب اولاربنونه په غاړه واخلی ، مګرولی ښاغلی کاکړ دافغانستان د۳۹کلنو دجګړو په رهبری کی دامان الله خان نوم اخلي ؟دا پدی خاطر چی غواړی دمشروطیت غورځنګ چی ډیری قربانی یی ورکړی دی بابیزه او بی اهمیته ښکاره کړی او نوروته دغه پیام ورسوی چی دهیواد خپلواکی نه دمشروطیت دغورځنګ دکړنلارو او سربښندونو پایله ده او نه دامان الله خان میړنتوب اوزړورتوب دانګریزی ښکیلاک په مقابل کی.

سربیره پردغه داکټرکاکړ د مشروطیت دغورځنګ او بیا ددغه دویم نهضت د مخکښ اوفعال شهزاده امان الله خان په باره کی پخپل کتاب کی هیڅ ډول یادونه نده کړی. په داسی حال کی چی دهیواد خپلواکی بیله امان الله له نوم اخیستلو څخه اوبیا دامان الله له نوم اخیستلو پروخت بیله دمشروطیت دغورځنګ یادول اوبیله دمحمود طرزی دیادونی څخه چی د دغه غورځنګ په تینګښت اوبریالیتوب کی یی اغیزناکه ونډه درلوده څو په پای کی امان الله خان ډګرته راووت ،بابیزه اونیمګړی کار دی.

داکټرکاکړاصلاً نه غواړی ووایی چی: پاچا امان الله دمشروطه غوښتونکو د مخکنی طرحی سره سم دتاج پوشی په ورځ د۲۸فبروری ۱۹۱۹ دمخه تردی چی دشوربازارحضرت دسلطنت تاج دپاچا امان الله پرسرکښیږدي ، وی ویل: «دغه تاج په هغه شرط پرسرایږدم چی دهیواد بشپړه خپلواکی ترلاسه کړم» اووروسته یی دکابل ښاریانوته وویل: «لومړی دنجیب ملت ټولو خلکو ته دغه زیری اواعلان کوم چی ما د افغانیه سلطنت تاج دخپلواکی او

(c) ketabton.com: The Digital Library

دافغانستان د بهرنی اوداخلی حاکمیت په نامه پرسرایبنی دی .»(دورۀ امانی، داکتر اسدالله حبیب، ص10)

بل ټکی ،داکټرکاکړسخت مخالفت د اروا ښاد پوهاند حبیبی سره دی ،دډاکټردمخالفت علت دهغه مرحوم سره دهغه ځایه څخه سرچینه اخلی چی ښاغلی ډاکټر د خپلی ټنبلی اولږکاری په وجه ،هیڅکله یی ونشوکړای دپوهاند حبیبی علمی ځای په علمی ټولنو په نړیواله اوملی سطح کی دهغه عالم په ژوند او ترمړینی وروسته ونیسی .اودغه دحقارت عقده د دخدای بخښلی پوهاند د عظمت په مقابل کی دکاکړروح ته آزار ورکوی.همدا رنګه په هره غونډه کی د اروا ښاد حبیبی چی د کاکړپه وزن یی کتابونه لیکلی دي، بد وایی او فکرکوی چی د مرحوم حبیبی په بد ویلوسره به دده مقام لوړشی ، پداسی حال کی چی داسی نده ، دفرهنګی کسانو دمحبوبیت میزان اوقدر دهغه کس په فرهنګی اوعلمی کارونو په مقدار پوری اړه لري.

پوهاند حبیبی د خپلو علمی او فرهنګی کارونو له کبله دسیمی په هیوادونوکی دیوه علمی شخصیت په توګه پیژندل سوی دی او دده د آثارو څخه دسیمی د هیوادونو خلکو ډیره ګټه اخیسته ده. پداسی حال کی چی کاکړپه افغانستان حتی دکابل دپوهنتون په علمی محیط کی دیوه علمی شخصیت په توګه ندی منل سوی.

لنډه دا چی د ډاکټرکاکړنقد اودکتاب محتوا اودمتن تحلیل دهیواد د پوه څیړونکی داکټرزمانی له خوا لکه د (بازنګری دوره امانی وتوطیه انګلیس) دکتاب پشان ، نه یوازی پخپل نوعیت کی بی ساری اثردی ،بلکه ددغی مقالی په دریمه برخه کی یی د داکټرکاکړ د تاریخ د متخصص لاس او پښنی د شا له خوا ورتړلي دي. باید زیاته کړم چی ما **۵۵**کاله دهیواد دتاریخ په لوستلو کی ، دافغانستان دعلومو اکادمی پوهانو او دپوهنتون داجتماعی علومو داستادانو په شمول، داسی نقد د اثر دمحتوا او دمتن تحلیل د مختلفو اسناد و اوشواهدو په بنسټ دکتاب دنقد په باره کی نه دی لوستلی

(c) ketabton.com: The Digital Library

، که د داکتر کاکړ په وجود کی دغیرت یوه ذره موجود وي ، باید دخپل دتاریخ دداکتری دیپلوم خیری کړي اویا دا چی دخپلو ټولو ناوړو نیتونو سره د دغو تاریخی جعلیاتو ،تحریفاتو او(اوتی بوتی) څخه اعتراف وکړی او دافغانستان دخلکو او دکتاب د لوستونکو څخه بخښنه وغواری.

په هرحال خدای دی وکړی چی ډاکتر کاکړ دانګریزانو دخوښی لپاره دهیواد تاریخ نه وي تحریف کړی !

پای

نام رستم به از رستم

مسعود فارانی

مقاله ای را در تائید نقد عالی جناب داکتر صاحب عبدالرحمن زمانی خواندم که با قلم پُر بار جناب سیستانی صاحب نگارش یافته بود .

قبل از همه عرض شود که نقد داکتر صاحب عبدالرحمن زمانی ، درست با معیار های که لازمه شروط نقد نویسی است تحریر یافته است. در یکی از تعاریف نقد آمده که :

"نقد ویرانگری است بمنظور آبادگری " اگر منظورنقد فقط ویرانگری باشد، آن نقد نیست بلکه بغض است وکینه. یااینکه ریگی در کفش دارد.

نقد درکُل وظیفه دارد که باید حقایق کتمان نشوند ، بلکه برای تجلی حقایق تلاش صورت گیرد تا حقایق بیشترآشکار گردند. نه اینکه نویسنده عمداً حقایق را پنهان کند وبا قربانی حقایق در پای دشمنان ، دل دشمنان را خشنود سازد . به این اساس می بینیم که نقد محترم حسن کاکر بردورۀ امانی نوع ویرانگری است که برخاسته از بغض وکینه محسوب میشود نه از صداقت وامانت داری، زیرا در لابلای

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوشته ای شان داکترحسن کاکر خواسته است بدبختانه با غرض نکاتی را کم ارزش جلوه دهد که اهمیت حضورش تا کنون در جامعه ملموس ، نقل محافل ، مستشعر وآفتابی است. این اسناد را هیچ وجدانی بیداری ملی نمیتواند کم بها سازد. زیرا این ارزشها ریشه محکم در باور های مردم پیدا کرده است. باور های که با نقد جان بدست آمده اند. مشروطیت دوم که تداوم مشروطیت اول است. درین راه آرمانی از خون خود دریغ نکردند. پس کسیکه تلاش دارد تا این همه ارزشهای ملموس وشناخته شده و آفتابی را کمرنگ جلوه دهد ، واضح که آب در آسیاب دشمن ریخته است و از جانب دیگر اینچنین اشخاص غافل از عاقبت کارخویش اند ، زیرا کسی که به حیثیت یک جامعه سری بازی دارد ، متوجه باشد که وقار یک جامعه همچون سلسله جبال، پا برجاست و هرگز متضرر نمی شود ، اما مغالطه کاری ها سبب میشوند که دار و نداری شخصیت مغالطه کار را زیر سوال ببرد.

نقد زلال وسازنده جناب داکتر صاحب عبدالرحمن زمانی که شناخت بسیار عمیق از قضایا ، متکی بر اسناد دارند ، بیانگر حقیقت ملموس میباشد ، پس خواننده درمی یابد که جناب زمانی صاحب درزمینه کاری کرده است که ویرانگری را بمنظور آباد گری اجازۀ گردش قلم داده است. درحالیکه حسن کاکر برعکس ویرانی را برای ویران کردن بهترین دورۀ تاریخ کشور، (نهضت امانی یا نهضت مشروطیت دوم) دور از انصاف دست به تخریب زده است. برای چه؟ جواب این سوال، شکوک مختلفه را نسبت به شخصیت حسن کاکر در ذهن خواننده ایجاد می نماید.

نا گفته نگذریم که جناب داکترصاحب عبدالرحمن زمانی با زحمات قابل قدر اسنادی را برای تثبیت حقایق در خدمت جامعه ومورخین راستین قرار داده اند که با ارزش و انکار ناپذیرند. ایشان با بسیار صداقت دین شانرا در برابر مردم ، جامعه و وطن مسؤلانه ادا کرده اند.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثانیاً مختصراً می پردازم به توجه ونقد جناب سیستانی که درسطح عالی وسازنده، جانب برحق را بخاطربرحق بودن گرفته است تا حقایق، بیشتر جلی نمایان شوند.

اعتبار، آگاهی ونظر صائب جناب سیستانی صاحب که در بخش تاریخ شخص مطرح میباشند ، حقیقت سند معتبر زمانی صاحب را بیشتر متجلی میسازد.

فراموش نکنم که اذعان جناب سیستانی درین مقاله اخیر ایشان که برخاسته از صفای درونی توأم با صداقت و بزرگی ایشان است، کاری آسانی نیست زیرا اذعان کردن شریفانه جناب سیستانی صاحب از قوت ، مناعت و پایداری ایشان خبر میدهد. بخاطریکه هرکس همت انتقاد کردن از خود را ندارد ، اما موصوف ازین آزمون با سربلندی، بدر آمده است.

مزید برآن کسانیکه با قلم ایشان آشنایی دارند بیشتر متوجه دو اثر جناب کاکر وجناب داکتر زمانی صاحب شده دلچسپی بیشتر به تفاوت بین تحریف و تعریف پیدا کرده بدنبال یافتن حقایق سعی وتلاش خواهند کرد. اثار با ارزش جناب زمانی صاحب دراین زمینه بگونهٔ بسیار عالی جوابگو هستند که دقت بیشترخواننده را بخود جلب میکند. این دقت، خواننده را وادار میسازد تا به قلم توانای جناب داکتر زمانی سر احترام فرود آورد.

متاسفانه جناب حسن کاکر ، کاری کرده است ناسنجیدهُ زیرا هر ابجد خوان تاریخ از حقایق تاریخی که هنوز درآریشف سینهٔ بسیاری از خانواده ها ثبت و محفوظ است وهمچنان بیاد دارند حکایات وروایات چشم دید پدران شان راکه بگوش خود شنیده بودند ، زیرا یک نسل قبلی، همه چیز های را که بچشم سر دیده ه بودند با امانت داری وبا شوق وذوق قابل وصفی منحیث مفاخر جامعه به فرزندانشان صادقانه انتقال داده اند. یعنی این خبر بزرگ هنوز هم منحیث تاریخ گسترده در بین مردم حضور دارد و تا دیر نشده نیازی به کتابت مبرم نشده ونیست بخاطریکه اکثریت افغانها از وقایع آگاه

(c) ketabton.com: The Digital Library

میباشند ، مگرمتاسفانه که کاکر صاحب به این حقیقت توجه نکرده و به این نکته پی نبرده است موضوف گمان کرده است که با مغالطه کاری میتوانند جامعه را مغز شویی کند.

بد بختانه چاهی راکه مغرض برای مدفون کردن سربداران نهضت امانی و نهضت والای مشروطیت دوم کنده بود تا آنهمه شهامت ، دلیری و از خود گذری و مفاخر را مثل گور های دسته جمعی زیر خاک پنهان کند وخودش آهسته از کنار آنها بگذرد ، تصور واهی است. زیرا چنین اشخاص قادر به پیاده کردن نیت نا سالم شان نشده بلکه خودش را خود با خفت در چاه کنده شده انداخته است، این کار حسن کاکر کار نادرست است. متاسفانه کاکر صاحب این اصل اساسی را تا کنون توجه نکرده اند که:

کسی را که دولت زده باشد قابل تشویش نیست: بقول شاعر :

رعیت زمین و سلطان درخت بماند زمین و نماند درخت

آنچه که شدیداً قابل تشویش است اینست که شخص، ملت زده نشود. زیرا از ملت زدگی بدر شدن امر ناممکن است. کار نا صواب جناب حسن کاکر سبب شد ، تا ضرب المثل معروفی را برای خواننده تداعی کند که:

نام رستم به از رستم

پایان

بایددرانتظارجواب پوهاندصاحب کاکرباشیم

داکتر سید خلیل الله هاشمیان

داکترصاحب عبدالرحمن زمانی بچنان کشف مهمی در رشتۀ تاریخ موفق گردیدند که یک گوشۀ مهم تاریخ افغانستان رادرخشان گردانید .این داستان ازینقراراست :قبلاً جناب پوهاند محمدحسن کاکرِ کتابی نوشته

(c) ketabton.com: The Digital Library

بود بزبان پشتو تحت عنوان"دپاچا امان الله خان واکمنی ته یوه نوی کتنه " که یک کاپی آنرا بمن نیزلطف نموده بودند ومن تقریظ مختصری درمعرفی این کتاب درمجلۀ آئینه افغانستان نشرکرده بودم .پوهاند صاحب کاکړ که یک مؤرخ مسلکی و نامدار میباشندو مدعیات نوی بارتباط واقعات دورۀ امانی وسقوط دولت امانی درین اثرگنجانیده که ازآنجمله خیانت و بیوفایی رجال بزرگ دولت بشمول مرحومین محمدولیخان دروازی وغلام صدیق خان چرخی به ولی نعمت شان شاه امان الله خان میباشد .پوهاند صاحب کاکړبرای افشای مدعیات کتاب خود به اثری استناد کرده که گویا بقلم" علی احمدخان مومندازغزنی، منشی دربار شاه امان الله " نوشته شده باشد .داکترصاحب زمانی میگوید که او چند بار از پوهاند صاحب کاکر تقاضا کرد تا این اثر را بطور عاریت برایش یدهد، اما پوهاند صاحب کاکړ تقاضای او را نپذیرفته است.

داکتر صاحب زمانی همیشه با اخلاص و احترام از پوهاند صاحب کاکړ یاد کرده و من در محفل ماه جنوری سال 2012درشمال کلفورنیا حاضربودم که داکتر صاحب زمانی چیزهایی ازین قبیل گفت :پوهاند کاکړ یگانه کسی است که در رشتۀ تاریخ از پوهنتون لندن). Ph.D (گرفته و در آرشیف های مختلف در چند کشوراسناد تاریخی افغانستان رامطالعه کرده است... چند سال درین میان گذشت تا اینکه درین اواخر داکترصاحب زمانی اصل سندی را از آرشیف هندبرتانوی بدست آورد که مؤلف اصلی اثرمندرج درکتاب پوهاند صاحب کاکړ علی احمدخان مومند منشی دربار شاه امان الله نبوده، بلکه یک جاسوس انگلیس از مسلمانان هندوستان بنام(شیخ علی محبوب)بوده است .شیخ علی محبوب دردورۀ سفارت(سفیرهمفریز)درکابل بحیث عضو مهم سفارت انگلیس موظف امور استخبارات و شخص معتمد دولت انگلیس بوده که پول زیادی برای توزیع بمردم قبایل و دشمنان امان الله خان بدسترس

(c) ketabton.com: The Digital Library

او گذاشته میشده است .این شخص که درسفارت کابل یک ریش هم میگذاشت، بعد از سقوط دولت امانی بپاداش خدمات بسیار ارزنده اش برای انگلیس،بحیث پولیتیکل ایجنت ایجنسی خیبر مقرر شده و یک عکس او را داکترصاحب زمانی نشر کرده که درعهدۂ مهم درۂ خیبر ریش خود را تراشیده است قابل تذکر است که درتمام مدت استعمار انگلیس درهند برتانوی، در رأس ایجنسی- خیبر یک منصبدار عالیرتبۂ انگلیس مقرر میبوده، اما شیخ علی محبوب آنقدرخدمات برجسته به انگلیس انجام داده که حساس ترین چوکی را درضلع(شمال غربیNorth West – Frontier)به اوکه یک مستخدم هندی بود ، سپرده بودند.

داکتر زمانی سند اصلی، یعنی رساله ایکه شیخ علی محبوب یعنوان(سقوط افغانستان)بزبان فارسی نوشته بود و یک منصبدارانگلیس بنام کپتان گیرلنگ اسکات آنرا در سال 1930 از فارسی به انگلیسی تحت عنوان The Fall of Afghanistan ترحمه کرده، این سند را پیدا کرده و تا کنون سه مقاله در ویب سایت وزین افغان جرمن آنلاین- درین باره، با اسناد غیر قابل انکار از آرشیف معتبرهند برتانوی، نشرنموده که در بین مؤرخین و دانشمندان افغان غوغایی را برپا ساخته و مقالات زیادی به تقدیر از کشف داکتر زمانی نشر شده اند .درحالیکه مدعیات و اسناد داکترصاحب زمانی کاملاً قابل باور میباشند، اما از آنجائیکه قد ما گفته اند انسان هر قدرعالم وصاحب تدبیر باشد، بازهم ارسهو وخطا عاری بوده نمیتواند و من یکسال قبل در بحث بیدل شناسی این بیت حضرت بیدل را مثال آورده بودم که میگوید__:

هیچ عاقل نزند تیشه بپای آرام

از بهشتی که برون آمده آدم نیست ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(اینکه مردم می پندارند که: هیچ شخص عاقل پای جور خود را با تیشه نمیزند ، آیا این حضرت آدم نبود که از بهشت رانده شد ؟ حضرت آدم پیغمبر وعاقل بود ، اما اشتباه کرد واز بهشت برون رانده شد !!!)

مقصد من اینست که یک استاد نامدار تاریخ مانند داکترصاحب کاکړ هم عاری ازخطا واشتباه بوده نمیتواند من او را می شناسم ویقین دارم این جرأت رادارد که از اشتباه خود معذرت بخواهد. من با پوهاند داکترحسن کاکړ و پوهاند داکترعثمان روستار تره کی بعد از پیاده شدن عساکر روسی بافغانستان، درجبهۀ مبارزین ملی متشکل از استادان ومحصلین پوهنتون کابل یکجا کار می کردیم آمر ارتباطی من داکتر حسن کاکړ بود و آمر ارتباطی او داکتر روستار تره کی بود کارها و فعالیت ها ، یعنی تماس با مردم و جلب هرچه بیشتر افغانهای قابل اعتماد ، تقسیم شده بود -- درهمان محیط تحت تعقیب پوهنتون وهم در جاهای دیگر ما باهم میدیدم و مبادلۀ اطلاعات و اوامر صورت میگرفت – این مبارزه موفقانه تا مدت یکسال دوام کرد تا اینکه یکی ازهمکاران من با ترجمۀ انگلیسی شبنامه ها و اخبار مبارزات کابل که آنرا من ترجمه کرده بودم، دستگیر شد) ترجمۀ شبنامه ها بانگلیسی و توزیع آن بسفارات خارجی درکابل وظیفۀ من بود(من درمارچ - 1980 از کابل فرار کردم متعاقباً پوهاند کاکړ و پوهاند تره کی تحت تحقیق وشکنجه قرارگرفته و مدت پنج سال در زندان پل چرخی بسربردند. پوهاند صاحب داکتر کاکړ یک مبارز ملی است که بخاطر یک اشتباه تاریخی نباید تحت تنقید و مواخذه قرارگیرد.

پوهاند داکتر کاکړ قبلا نیز در یک مورد مربوط بتاریخ مرتکب اشتباه شده بودند که گلۀ شخصی من درآن مورد تا امروز تلافی نشده است: درسال 2011 کتابی تألیف کردم تخت عنوان " تحقیقی پیرامون سوابق تاریخی وموقف حقوقی قرارداد وخط دیورند " این کتاب را قبل از نشر بیک تعداد دانشمندان بشمول استاذ تاریخ پوهاند صاحب حسن کاکړ برای نقد و

(c) ketabton.com: The Digital Library

تقریظ ارسال کردم. پوهاند کاکړ از نوشتن تقریظ معذرت خواست، اما دانشمندان افغان از قبیل جناب استاد محمداسحق نگارگر، جناب استاد داکترسیدعبدالله کاظم، جناب استاد داکتر روستارتره کی، جناب استادعبدالعلی نوراحراری وجناب داکتررحمت ربی زیرکیارهرکدام تقریظی برآن نوشتند که درقسمت اول این کتاب چاپ شده اند.

چند ماه بعد برای معرفی این کتاب مجلسی در شمال کلفورنیا دایر کردم که حدود صد نفر بشمول پوهاند صاحب حسن کاکړ، داکتر صاحب سیدعبدالله کاظم؛ داکتر صاجب زمانی، آقای داود مومند و یکعدهٔ دیگرازاهل خبرهٔ شمال کلفورنیا اشتراک ورزیده بودند. من اسناد حد بخشی وعلامه گذاری خط دیورند را که درین اثر تاریخی از جلد سوم سراج التواریخ تالیف مرحوم فیض محمدکاتب هزاره اقتباس شده بود بمجلس گزارش دادم. بعد از بیانات من پوهاند داکتر کاکړ سخنرانی کرد و مدعیات کتاب مرا که گویا امیرعبدالرحمن خان برضاء و رغبت خود خط دیورند را به انگلیس ها فروخته، غیرمستند وغیرقابل قبول خواند. وقتی حاضرین مجلس ازاو سوال کردند که فیض محمد کاتب همه واقعیت های مندرج این کتاب را بقلم امیرعبدالرحمن خان درجلد سوم سراج التواریخ نگاشته است، شما درین مورد چه میگوئید؟ داکتر صاحب کاکړ گفتند : "این جلد سوم سراج التواریخ که درین کتاب بالای آن استناد شده، جعلی و ساختگی است... " حاضرین دیگر سوال نکردند.

بعد از آن من در شمارهٔ بعدی مجله آئینه افغانستان نوشتم که هنگامیگه داکترصاحب کاکر تیزس داکتری خود را در لندن بالای دورهٔ سلطنت امیرعبدالرحمن خان مینوشت، درآنوقت تنها جلد اول و دوم سراج التواریخ چاپ شده بود که داکتر کاکړ ازآن استفاده کرده وچون جلد سوم را)که دردورهٔ جهاد چاپ شده(ندیده، بطورغیرواقعبینانه وغلط نتیجه گیری کرده است بنابر آن او حق داشت که بدفاغ از تیزس داکتری خود بگوید که

(c) ketabton.com: The Digital Library

جلد سوم سراج التواریخ جعلی و ساختکی است. داکتر صاحب کاکړ درمورد این اعتراض من تا امروز جواب نداده است.

با ذکر مراتب فوق در مورد اتهامات وارده بر پوهاند داکتر حسن کاکړ باید منتظر جواب خود او باشیم و البته بنظر من پوهاند صاحب کاکړ مکلف بدادن جواب میباشند.

شناخت من از شاغلی داکتر صاحب کاکر

محمد داود مومند

این جانب از زمانیکه داکتر صاحب کاکر به شمال کلیفورنیا منتقل گردیدند با ایشان از نزدیک معرفت و اشنایی حاصل نمودم و بارها از مصاحبت و مجالست شان اکتساب تلذذ نموده ام .داکتر صاحب از نظر فزیکی یک شخص میانه قد و دارای جسامت میانه میباشد .رنگ جلدش مایل به سفیدی است مانند اینکه مخلوطی از رنگ گندمی شرقی و رنگ متمایل به سفید اروبایی با شد . موهای سرش سفید و دایم عینک ذره بینی به چشم دارد .وی یک آدم خوش سیما و دارای قواره نورانی میباشد . کاکر صاحب با وجودیکه از نظر سن و سال شاید نزدیک به نود سال باشد ولی از یک صحت فوق العاده عالی برخوردار بوده دارای حافظه قوی و از دید نورمال چشم برخور دار است . چشم بد دور . وی از نظر هیأت ظاهری به یک شخص متفکر و فیلسوف شباهت دارد.

داکتر صاحب ادم خوش صحبت – ظریف و بذله گو میباشد وی آدم مهمان نواز بوده و آرزو دارد دایم در مجمع دوستان حضور داشته باشد .در مجموع داکتر صاحب از یک شخصیت جذاب برخوردار است .وی خود را دایم به تمام مجالس و محافل سیاسی - ثقافتی عروسی ها و مراسم ترحیم میرساند .به سخن رانی در محافل علاقه خاصی دارند و معمولا

(c) ketabton.com: The Digital Library

سخن رانی شان طولانی و بعضاً خسته کن میباشد .وی آهسته و آرام و شمرده صحبت میکند و از تبارز احساسات اجتناب میورزند .داکتر صاحب کاکر در زمرۀ داکتر صاحب نورزوی - داکتر صاحب کاظم داکتر صاحب کوچی و مورخ جوان و موشگاف داکتر صاحب عبدالرحمان زمانی از زمره قلم بدستان و سیمای روشناس شمال کلیفونیا به شمار میرود . خانم داکتر صاحب کاکر بی بی مریم یک زن نهایت مهربان با احساس ووطندوست است .بی بی مریم کاکر از حال اسفناک و رقت بار میرمن ها در کشور ما سخت رنج میبرد .میرمن کاکر در قسمت صنایع دستی از استعداد فراوان برخور دار است .ناگفته نماند که مریم کاکر وظیفه درایوری کاکر صاحب را هم به عهده دارد ورنه بیچاره کاکر صاحب چی میکرد؟ خداوند سبب ساز است. فرزندان داکتر صاحب از شروع حکومت حامد کرزی به افغانستان رفتند .فرزند کلان شان به نام کاوون جان چندین سال مشاور حامد کرزی بود .همه شان به مشاغل مختلف اشتغال داشته و قرار معلوم دارای عواید سرشاری هستند .اگر اشتباه نکرده باشم کاکر صاحب بالغ بر بیست جلد کتاب به رشته تحریر کشیده است .من باری به ایشان بیشنهاد نمودم که با این سابقه اکادمیک که دارند بهتر خواهد بود که در یکی از پوهنتون های این منطقه وظیفه تدریس را به عهده گیرند و در معرفی تاریخ وطن خود مصدر خدمات بیشتر گردند . ولی کاکر صاحب بوظیفه نوشتن کتب در منزل علاقه بیشتر داشته و تا امروز به همین مشغله دوام داده اند .کاکر صاحب در قسمت آراء و نظریات خود به سویه نصوص آسمانی مصر است و هر نوع محاجه کنگاش -و ارایه ادله در برابر نظریات شان بی فایده و ابرام مزید برآن ممکن به بد بینی و کدورت شان بینجامد .موصوف در ارایه نظریات سیاسی نهایت محافظه کار بوده و به قول خود شان نمی خواهند برای خود دشمن تراش کنند.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاکر صاحب برخلاف اکثریت نزدیک به اتفاق ملیگرایان و روشنفکران از اول تا آخر در حمایت حکومت حامد کرزی باقیماند .کاکر صاحب از نگاه طرز تفکر فلسفی به فلسفه ایدیالیزم اعم از سوبژکتیف یا ابژکتیف اعتقاد نداشته و موجودیت شعور را در ماده تصدیق مینمایند.

کاکر صاحب به اعلیحضرت محمد ظاهر شاه و استاد پژواک چندان نظر مساعدی نداشته و شاهد موقف شان در زمینه می باشم . باری هم جناب شان در مورد علامه عبدالشکور رشاد گفتند که موصوف به استثنا ء علم عروض در بقیه علوم بی سواد بودند .کاکر صاحب به مورخ و نویسنده توانای کشور مرحوم میر غلام محمد غبار اعتقاد فراوان داشته و کرکتر مرحوم غبار را از نگاه استواری –متانت و وقار به کرکتر زعیم و مفکر بزرگ بشتون تبار محمد گل بابا مقایسه نمود.

کاکر صاحب شاید یگانه مؤرخ پشتون تباری باشد که در » بابا « مانند بعضی مؤرخین دری زبان از استعمال کلمه در مورد بنیان گزار افغانستان نوین » درانی « مورد احمد شاه بابای کبیر خود داری نموده و به استعمال کلمه مصراند. من باری در منزل یکی از دوستان از جناب شان در مورد سوال نمودم. کاکر صاحب در جواب برایم فرمودند که استعمال کلمه بابا در مورد شان به آفاقیت من صدمه میرساند. متأسفانه این کم سواد یعنی نگارنده این سطور تا امروز بدرک فرموده کاکر صاحب موفق نگردیده ام. ناگفته نماند من شنیده ام که کاکر صاحب یک کتاب نایاب خاطرات سردار محمد ایوب خان غازی را از سا لیان متمادی در اختیار دارند اگر این افواه حقیقت داشته باشد امیدواریم جناب شان محتویات این کتاب را از طریق ویب سایت افعان جرمن انلاین در دسترس هم وطنان خود قرار دهند. در طول سالیان متمادی معرفتم با ایشان مطلب حیرت انگیزی که از زبان کاکر تقریبا مدت هشت سال قبل شنیدم این بود که کاکر صاحب ادعا نمود که حضرت سید جمال الدین اصلا از ایران است نه از افغانستان. نمی دانم کاکر

(c) ketabton.com: The Digital Library

صاحب به حیث یک مورخ متبحر و نابغه و عاشق و مجنون افتخارات تاریخی وطن روی چه دلایل

همچو ادعای را مینماید که موجب تحیر فراوان انسان میگردد. در اخیر این مقال برای شان طول عمر بیشتر و صحت کامل آرزو مینمایم.

پای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library